

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO
DYDDIAD	11 CHWFROR 2016
TEITL	CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL
PWRPAS YR ADRODDIAD	AMLINELLU GWAITH ARCHWILIO MEWNOL AM Y CYFNOD HYD AT 31 IONAWR 2016
AWDUR	LUNED FÔN JONES - RHEOLWR ARCHWILIO
GWEITHREDIAD	DERBYN YR ADRODDIAD, SYLWEBU AR Y CYNNWYS A CHEFNOGI'R ARGYMHELLION SYDD EISOES WEDI'U CYFLWYNO I'R GWASANAETHAU PERTHNASOL ER GWEITHREDIAD

---

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Mae'r adroddiad yma yn crynhoi gwaith yr Adain Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Tachwedd 2015 hyd at 31 Ionawr 2016.

2. GWAITH A GWBLHAWYD YN Y CYFNOD

- 2.1 Cwblhawyd y gwaith canlynol yn y cyfnod hyd at 31 Ionawr 2016:

Disgrifiad	Nifer
Adroddiadau am Archwiliadau o'r Cynllun Gweithredol	15
Adolygiadau Grant	6
Archwiliadau Dilyniant	3

Ceir manylion pellach ar y gwaith yma yng nghorff yr adroddiad hwn ac yn yr atodiadau amgaaedig.

2.2 Adroddiadau Archwilio

2.2.1 Mae'r tabl canlynol yn gosod allan yr archwiliadau o'r cynllun a gwblhawyd yn y cyfnod hyd at 31 Hydref 2015, gan ddangos y categori barn perthnasol a chyfeiriad i'r atodiad perthnasol.

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	BARN	ATODIAD
Defnydd Ymgynghorwyr	Corfforaethol		B	Atodiad 1
Ymwybyddiaeth o Bolisi Canu'r Gloch – Gweithwyr Llaw	Corfforaethol		B	Atodiad 2
Grant Partneriaeth Ddysgu Gwynedd ac Ynys Môn – Cau i Lawr	Addysg	Adnoddau	A	Atodiad 3
Modelu'r Gweithlu – Ysgol Baladeulyn	Addysg	Ysgolion	B	Atodiad 4
Modelu'r Gweithlu – Ysgol Nebo	Addysg	Ysgolion	B	Atodiad 5
Modelu'r Gweithlu – Ysgol Trefferthyr	Addysg	Ysgolion	B	Atodiad 6
Academi Hwyllo	Economi a Chymuned	Prosiectau Sylweddol	B	Atodiad 7
Canolfan Hamdden Arfon	Economi a Chymuned	Hamdden	C	Atodiad 8
Gofal Cartref – Cyfathrebu â Gofalwyr Cymunedol	Oedolion, Iechyd a Llesiant	-	B	Atodiad 9
Llywodraethu trefniadau cydweithio gyda'r 3ydd Sector	Oedolion, Iechyd a Llesiant	-	B	Atodiad 10
Plas y Don	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	C	Atodiad 11
Plas Hedd	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	C	Atodiad 12
Hafod Mawddach	Oedolion, Iechyd a Llesiant	Preswyl a Dydd	B	Atodiad 13
Cynnal a Chadw Adeiladau a Safleoedd	Prifffyrdd a Bwrdeistrefol	Fflyd	C	Atodiad 14

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	BARN	ATODIAD
Pont Briwet	Rheoleiddio	Trafnidiaeth a Gofal Stryd	D/B	Atodiad 15

2.2.2 Mae categorïau barn yr adroddiadau yn datgan y canlynol:

- Barn "A" Gellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewnol mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.
- Barn "B" Mae rheolaethau mewn lle, a gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol gan fod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau.
- Barn "C" Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth.
- Barn "CH" Ni ellir datgan sicrwydd o briodoldeb ariannol gan nad oes rheolaethau derbynol yn bodoli, a darganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth hyn.

2.3 Grantiau

2.3.1 Adolygwyd gweithdrefnau gweinyddol y grantiau canlynol yn ystod y cyfnod:

- Grant Addysg Ôl-16 (*Addysg*)
- Grant i Ysgolion Band 4 a 5 (*Addysg*)
- Grant y Gymraeg mewn Addysg (*Addysg*)
- Grant Amddifadedd Disgyblion (*Addysg*)
- Grant Effeithiolrwydd Ysgolion (*Addysg*)
- Grant Llwybrau Dysgu (*Addysg*)

2.3.2 Nid yw'r ffaith fod Archwilio Mewnol wedi adolygu'r grantiau yma yn golygu na fydd archwilwyr allanol yn cynnal archwiliadau o'r grantiau yma hefyd. Fodd bynnag, disgwylir fod y gwaith y mae Archwilio Mewnol, a'r sicrwydd y bu'n bosib ei ddatgan am yr amgylchedd reolaeth, yn golygu y bydd angen llai o waith archwilio gan y cyfundrefnau hyn. Bydd hyn, yn ei dro, yn golygu lleihad yn y ffioedd y bydd yn rhaid i'r Cyngor ei dalu am archwiliadau allanol.

2.4 Archwiliadau Dilyniant

2.4.1 Mae'r tabl isod yn crynhoi'r dilyniant a gwblhawyd yn ystod y cyfnod:

TEITL	ADRAN	GWASANAETH	BARN DILYNIANT
System Swyddi	Corfforaethol	-	Derbyniol
Taliadau Cymorth Cyntaf	Corfforaethol	-	Annerbyniol
TG – Trefniadau wrth Gefn a Pharhad Gwasanaeth	Cyllid	Technoleg Gwybodaeth	Derbyniol

2.4.2 Gosodir gwaith dilyniant mewn un o bedwar categori:

Rhagorol - pob un o'r argymhellion wedi ei gweithredu yn unol â'r disgwyl.

Derbyniol - y rhan fwyaf o'r argymhellion, gan gynnwys y mwyafrif o'r argymhellion "hanfodol", wedi eu gweithredu yn ôl y disgwyl.

Anfodddhaol - nifer o'r argymhellion heb eu gweithredu.

Annerbyniol - y mwyafrif o'r argymhellion (gan gynnwys argymhellion pwysig) heb ei gweithredu, a dim tystiolaeth o ymdrech i wella rheolaeth fewnol.

2.4.3 Mae'r rhestr isod yn dangos yr Adroddiadau Barn 'C' neu 'CH' a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Archwilio fel atodiadau i'r adroddiadau chwarterol, lle nad yw'r adroddiad dilyniant wedi'i gyflwyno i'r Pwyllgor eto. Mae'r rhestr yn dangos y dyddiad sy'n darged cwblhau pob un o'r archwiliadau dilyniant hyn:

Targed Cwblhau: Chwarter yn diweddu 31 Mawrth 2016

Iechyd Diogelwch – Gweithio'n Unig
Cynllun Datblygu Amgueddfa ac Oriel Gwynedd
Costau Teithio Gweithwyr Gofal Cymunedol

Targed Cwblhau: Chwarter yn diweddu 30 Mehefin 2016

Arwystl ar Eiddo Preswylwyr Cartrefi
Terfynu Gweithwyr oddi ar Systemau TG
Trafnidiaeth Gyhoeddus

Targed Cwblhau: Chwarter yn diweddu 30 Medi 2016

Canolfan Hamdden Plas Ffrancon
Cefn Rodyn

3. GWAITH AR Y GWEILL

3.1 Roedd y gwaith canlynol ar y gweill ar 1 Chwefror 2016.

3.2 Archwiliadau yn mynd rhagddynt

- Trefniadau Diogelu – Ymwybyddiaeth Staff o’r Polisi (*Corfforaethol*)
- Asesiad Corfforaethol (*Corfforaethol*)
- Rhoddion a Lletygarwch Swyddogion - Gwasanaethau Risg Uchel (*Corfforaethol*)
- Gwaith Atal Twyll ac Atal Llygreddigaeth Rhagweithiol (*Corfforaethol*)
- Telerau Contractau – Trefniadau Diogelu (*Corfforaethol*)
- Llywodraethu Gwybodaeth – Deddf Diogelu Data (*Corfforaethol*)
- Y Fenter Twyll Genedlaethol (*Corfforaethol*)
- Arlwyath Ysgolion (*Addysg*)
- Modelu’r Gweithlu (*Addysg*)
- Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru
- Ysgolion – Iechyd a Diogelwch Ymweliadau Addysgol (*Cefnogaeth Gorfforaethol*)
- System Dyledwyr – Adolygiad o’r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- System Taliadau – Adolygiad o’r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- Cysoni Banc – Adolygiad o’r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- System Gyflogau – Adolygiad o’r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- Cronfa Bensiwn – Adolygiad o’r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- Budd-daliadau – Adolygiad o’r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- Treth Cyngor – Adolygiad o’r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- Trethi Busnes – Adolygiad o’r Rheolaethau Allweddol (*Cyllid*)
- Rhaglenni Hyfforddiant Gweithwyr Gofal (*Oedolion, Iechyd a Llesiant*)
- Arolygiadau (*Priffyrdd a Bwrdeistrefol*)
- Incwm Meysydd Parcio (*Rheoleiddio*)

4. ARGYMHELLIAD

4.1 Gofynnir i’r Pwyllgor dderbyn yr adroddiad hwn ar waith yr Adain Archwilio Mewnol am y cyfnod o 1 Tachwedd 2015 hyd at 31 Ionawr 2016, sylwebu ar y cynnwys yn ôl dymuniad yr aelodau, a chefnogi’r argymhellion sydd eisoes wedi’u cyflwyno i reolwyr y gwasanaethau perthnasol er gweithrediad.

DEFNYDD YMGYNGHORWYR Corfforaethol

Cefndir

Mae gwariant ar ymgynghorwyr yn fater cynhennus ac wedi derbyn cryn sylw yn y cyfryngau yn y gorffennol. Dengys adroddiadau gwariant ar god refeniw 'Ffioedd Ymgynghorwyr' bod y Cyngor yn gwario oddeutu £1.3m yn flynyddol ar ymgynghorwyr. Diffinnir 'Ymgynghorwr' yn y geiriadur fel "Un sy'n rhoddi cyngor (proffesiynol mewn maes arbenigol)". Mae Llawlyfr yr Uned Gaffael hefyd yn awgrymu mai cynnig "*cyngor arbenigol o fewn maes gwaith penodol*" mae ymgynghorwyr ond mae hefyd yn ychwanegu gallent "*llenwi unrhyw fylchau mewn sgiliau sy'n bodoli o fewn y maes penodol hwnnw*", sydd yn ehangu cwmpas gwaith ymgynghorwyr yn sylweddol.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd adolygu trefniadau penodi a'r gwerth am arian a dderbynnir drwy benodi ymgynghorwyr.

Cwmpas yr Archwiliad

Roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio sampl o anfonebau a dalwyd ar godau gwariant ymgynghorwyr ar draws y Cyngor, gan ganolbwyntio bod y canlynol wedi ei sefydlu: trefniadau gwirio statws cyflogaeth, bodolaeth cynlluniau busnes a threfniadau cyllidol. Nid oedd yr archwiliad yn cwmpasu adolygu gwariant cyfalaf ar ddefnydd ymgynghorwyr nac ychwaith ar ddefnydd o weithwyr asiantaeth.

Prif Ddarganfyddiadau

Wrth ddadansoddi sampl o'r anfonebau a dalwyd ar cod gwariant refeniw 'Ffioedd Ymgynghorwyr', gwelwyd bod yr amrywiaeth o'r math o waith a elwir yn 'ymgyngoriaeth' yn eang. Darganfuwyd anfonebau ar gyfer gwaith ble mae codau gwariant penodol eraill ar eu cyfer, megis hyfforddiant swydd a chyfieithu. Petai rhywun, mewnol neu allanol, eisiau darganfod lefelau gwariant y Cyngor ar ymgynghorwyr, bydd echdynnu adroddiad o'r cyfrifylfr ariannol ar cod gwariant refeniw 'Ffioedd Ymgynghorwyr' yn debygol o awgrymu bod llawer mwy wedi ei wario ar ymgynghorwyr na sydd wedi ei wneud mewn gwirionedd, yn sgil cam-godio. Er enghraifft, roedd gwerth un o'r anfonebau ar cod gwariant 'Ffioedd Ymgynghorwyr' oedd, yn ôl cadarnhad y rheolwr, wedi ei gam-godio, yn £99,995. Trefnwyd i drosglwyddo'r costau yma i'r cod gwariant cywir.

Er hyn, gwelwyd bod gwaith 'ymgyngoriaeth' weithiau yn cael ei godio ar godau gwariant eraill, sy'n gwanhau dibynadwyedd ffigyrau'r cyfrifylfr hefyd, ac wrth reswm yn golygu na fyddent yn ymddangos ar adroddiadau gwariant perthnasol i bwrpas dethol sampl archwilio. Gwiriwyd y cyfrifylfr a detholwyd sampl o brosiectau ar draws y Cyngor er mwyn gwirio'r trefniadau penodi a'r gwerth am arian. Ni welwyd bod achos busnes ffurfiol wedi'i lunio ar gyfer y prosiectau a detholwyd yn y sampl. Fodd bynnag, gwelwyd bod dogfennau tebyg (fel briff) wedi'i llunio sy'n crynhoi'r prosiectau ac yn rhestru y disgwyliadau.

O'r sampl a ddetholwyd, gwelwyd fod y Cyngor wedi profi'r farchnad yn briodol, drwy ofyn am ddyfynbrisiau neu mynd i dendr, oni bai bod rheswm digonol dros beidio, e.e. diffyg amser. Yn ôl telerau'r grant oedd yn ariannu un o'r prosiectau yn y sampl, roedd angen cyflawni'r gwaith a gwario'r grant rhwng y 10/02/14 a'r 31/03/14. Yn sgil yr amserlen heriol, penderfynodd yr Aelod Cabinet ildio'r rheolau sefydlog contractau yn yr achos yma. Gweler o Dafen Penderfyniad Aelod Cabinet (18/02/14) fod y Prif Weithredwr, Swyddog Monitro a'r Prif Swyddog Cyllid yn cytuno gyda'r penderfyniad. Mynegwyd "*Oherwydd yr amserlen hynod o heriol sy'n wynebu'r Cyngor yn sgil dyfarniad Llywodraeth Cymru ac amodau a thelerau'r cyllid, credaf nad oes modd profi'r farchnad yn y ffordd arferol.*"

Disgwylir i reolwyr ystyried gwneud y gwaith yn fewnol cyn comisiynu cwmni allanol i'w gyflawni. Mynegodd nifer o'r rheolwyr yn y sampl bod cael cwmni allanol i gyflawni'r gwaith yn rhoi fwy o hygredd i'r gwaith dan sylw, yn enwedig pan fod y mater dan sylw yn sensitif e.e. effaith toriadau.

Un o'r rhesymau bod ffioedd ymgynghorwyr yn fater cynhennus yw bod y ffioedd dyddiol yn dueddol o fod yn uwch na'r costau o gyflogi'n fewnol. Petai'r trefniant o gyflogi ymgynghorwyr yn un hir dymor, yna mae'n ymarfer da i swyddogion ystyried statws cyflogaeth yr ymgynghorwr gan werthuso'r costau a'r buddion o dalu'r ffioedd drwy *accounts payable*, neu drwy greu swydd dros dro a'u gosod ar y gyflogres. Gwelwyd enghraifft ble mae unigolyn ar gyflogres ysgol ond hefyd wedi anfonebu'r Cyngor am oriau ychwanegol ar gyfradd uwch. Er na gyfeirebwyd y gwariant yn erbyn 'ffioedd ymgynghorwyr' yn yr achos yma, amlygwyd gwendidau o safbwynt statws cyflogaeth gan nad oedd yr Uwch Reolwyr ar y pryd yn ymwybodol o'r trefniant ac nad oedd cytundeb mewn lle i gynnwys e.e. telerau gwaith, y defnydd a wneir o adnoddau yr ystafell a'r ysgol ayyb i bwrpas busnes yr unigolyn.

Gwelwyd enghraifft ble mae cyn-swyddog yn cyflawni gwaith ymgynghoriaeth ar ôl ymddeol yn 2009. Roedd hyn oherwydd pwysau gwaith o fewn y gwasanaeth a diffyg adnoddau mewnol wedi i nifer o swyddogion adael y Cyngor. Yn ogystal, gwelwyd bod un swyddog wedi gorfod gadael cyflogaeth y Cyngor ar sail yr angen i wireddu arbedion, ond fe'i gyflogwyd fel 'ymgynghorwr' yn fuan wedyn gan fod angen swyddog cymwysedig yn y maes i gyflawni gwaith perthnasol, tra bod swyddogion digymhwyster yn y broses o gymhwyso.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb 'Defnydd Ymgynghorwyr' gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau.

Er bod y cyfrifylfr yn dangos bod ffioedd ymgynghorwyr oddeutu £1.3m yn flynyddol, dengys canlyniadau'r archwiliad nad yw hyn yn adlewyrchu gwariant yr Awdurdod ar 'dderbyn cyngor arbenigol' yn unig. O'r sampl a wiriwyd, gwelwyd bod llawer o'r gwariant ar wasanaethau amrywiol, sydd ym marn yr archwilwyr nid yn wariant ar 'ymgynghorwyr'. Yn ogystal, o'r sampl a ddetholwyd, gwelwyd bod sawl prosiect 'ymgynghoriaeth' wedi ei ariannu drwy grant allanol, ble mae'r gwariant wedi ei gymeradwyo gan y corff cyllido.

YMWYBYDDIAETH O BOLISI CANU'R GLOCH - GWEITHWYR MAES Corfforaethol

Cefndir yr Archwiliad

Dosbarthwyd holiadur gan Archwilio Mewnol i weithwyr prif swyddfeydd y Cyngor fel rhan o archwiliad 'Trefniadau Datgelu - Ymwybyddiaeth o'r Polisi Canu'r Gloch' (Tachwedd 2014), gyda'r bwriad o ddarganfod pa mor gyfarwydd yw'r gweithwyr gyda Pholisi Datgelu a Chanu'r Gloch y Cyngor ynghyd â chanfod eu barn tuag at y polisi a'r trefniadau. Roedd yr archwiliad yn cwmpasu dylunio a dosbarthu holiadur electroneg i'r holl weithwyr oedd gyda chyfeiriad e-bost Cyngor Gwynedd. Fodd bynnag, gan fod Archwilio Mewnol yn cydnabod bod ymwybyddiaeth gweithwyr maes yn fater pwysig, penderfynwyd neilltuo adnoddau i gynnal adolygiad o ymwybyddiaeth gweithwyr maes o'r Polisi yn ystod 2015/16.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd cynnal adolygiad o ymwybyddiaeth gweithwyr maes y Cyngor am Bolisi Datgelu a Chanu'r Gloch y Cyngor ynghyd â chanfod barn y gweithwyr tuag at y polisi a'r trefniadau a pha mor debygol ydynt i'w ddefnyddio petai amgylchiadau yn codi.

Cwmpas yr Archwiliad

Roedd yr archwiliad yn cwmpasu dylunio a dosbarthu holiadur i sampl o weithwyr maes y Cyngor. Nid oedd gweithwyr maes Ysgolion yn syrthio i gwmpas yr archwiliad hwn. Mae cynllun blynyddol Archwilio Mewnol yn golygu cynnal nifer o ymweliadau allanol, a phenderfynwyd y buasai pob Archwiliwr yn dosbarthu'r holiadur tra ar ymweliadau ar gyfer Archwiliadau eraill drwy gydol y flwyddyn, megis Gofal Cartref, Cartrefi Preswyl, Traethau, Depos a Gweithdai ayyb. Roedd hyn yn galluogi arbed ar gostau, yn ogystal ag annog y gweithwyr i gwblhau'r holiadur a chynnig cyngor ac arweiniad fel bo'r angen. Llwyddwyd i dderbyn 86 holiadur yn ôl.

Rhaid cadw mewn cof bod atebion yr holiadur yn gwbl anhysbys. Golyga hyn nad oes modd i'r archwiliwr wirio cywirdeb unrhyw ymateb, ac felly wrth ddadansoddi'r atebion rhaid rhagdybio bod pob ateb a roddwyd yn gywir a gwir.

Prif Ddarganfyddiadau

Prif ddarganfyddiadau'r archwiliad yw'r ffaith bod ymwybyddiaeth o'r polisi yn uchel ymysg gweithwyr maes, gyda 81% yn mynegi eu bod yn ymwybodol o'r polisi. Yn ôl atebion yr holiadur, mae'r ymwybyddiaeth yma yn deillio o drafodaethau gyda rheolwyr llinell, cydweithwyr a sesiynau anwytho, ond canran isel iawn sydd wedi derbyn cerdyn cyswllt canu'r gloch – 16% yn unig. Awgrymwyd yn yr atebion bod ambell weithiwr wedi peidio canu'r gloch mewn sefyllfa o bryder am gamymarfer yn y gweithle yn seiliedig ar y ffaith nad oeddent yn ymwybodol bod trefniadau canu'r gloch mewn lle, sy'n atgyfnerthu'r angen i barhau i godi ymwybyddiaeth.

O'r holiaduron a ddychwelwyd, nododd 3 gweithiwr eu bod wedi canu'r gloch yn y gorffennol. Mynegodd 2 ohonynt eu bod yn hapus gyda sut y cafodd yr achosion eu trin, gydag un ohonynt yn nodi bod yr achos ei datrys, a'r llall wedi ei ddatrys i raddau. Ni chafodd y mater ei ddatrys yn yr achos ble mynegodd y gweithiwr nad oedd yn hapus gyda sut y deliwyd gyda'r achos.

Yn dilyn sylwadau o ddiffyg ffydd yn y drefn canu'r gloch yn holiadur 2014, gofynnwyd i'r gweithwyr maes roi sgôr ar ba mor hyderus ydynt hwy yn y drefn, ble mae 1 yn dynodi 'dim hyder' a 5 yn 'gwbl hyderus'. Mae sgôr o 5 yn awgrymu bod gan y gweithwyr ffydd y bydd cwynion yn cael eu cymryd o ddifri, bod rheolwyr yn gweithredu a hynny heb ragfarn yn erbyn y sawl sy'n canu'r gloch. Cyfartaledd y sgôr oedd 3.85 (o'i gymharu â 3.09 i weithwyr swyddfa), sy'n dynodi bod gweithwyr maes y Cyngor, yn gyffredinol, gyda hyder yn y drefn.

Rhestrodd yr holiadur enghreifftiau o amgylchiadau (wedi eu cymryd o'r polisi) ble dylai gweithwyr ganu'r gloch os ydynt yn dod ar eu traws yn y gweithle. Gofynnodd yr holiadur petai'r gweithwyr yn darganfod yr enghreifftiau yma yn y dyfodol, yn realistig, ar gyfer pa rai byddent yn debygol o ganu'r gloch, gyda'r opsiwn o ddewis unrhyw nifer o enghreifftiau y dymunent.

Dengys y canlyniadau buasai 93% o'r gweithwyr yn canu'r gloch petaent yn dod ar draws rhywbeth sy'n gyfystyr â cham-drin cleientiaid yn rhywiol, yn gorfforol neu yn emosiynol. Serch y canran uchel, disgwylir i bawb rannu unrhyw bryder mewn achosion o'r fath er mwyn cyd-fynd â "Pholisi Diogelu Plant ac Oedolion" y Cyngor. Dim ond 60% o weithwyr fynegodd y buasant yn canu'r gloch am rhywbeth sydd yn achosi, neu sy'n debygol o achosi, niwed i'r amgylchedd. Roedd rhwng 81% a 92% o'r gweithwyr yn barod i ganu'r gloch yn yr enghreifftiau eraill.

Petai'r ymatebwyr yn datgan na fuasant yn canu'r gloch yn erbyn unrhyw un o'r enghreifftiau uchod, yna roedd gofyn iddynt egluro pam ddim. Rhoddir sampl o'r sylwadau isod:

"Ofn, rhywun yn eich bwlio i beidio"

"Ofn i nhw nhrin i yn wahanol (rheolwr llinell). Ofn i nhw ddweud pwy sydd wedi dweud"

"Dibynnu ar faint o ddrwg ac faint o weithiau mae'n digwydd".

Yn olaf, gofynnwyd i'r gweithwyr gynnig unrhyw sylwadau ychwanegol yr hoffent gyflwyno. Rhoddir sampl o'u sylwadau isod:

"The whistleblowing policy is very reassuring re- service users and staff alike, to ensure a safe, happy environment to both work and live"

"Change the name. A lot of people don't like it"

"Deal with matters quicker"

"Due to my past experience I have no faith in the disciplinary procedure"

"Raise awareness to all staff - hold workshops in care homes".

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb mewn ymwybyddiaeth o bolisi a threfniadau Canu'r Gloch gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- **Dylid ail-ddosbarthu'r cardiau cyswllt canu'r gloch.**
- **Cynnwys trafodaeth ar bwysigrwydd Canu'r Gloch mewn cyfarfodydd gyda gweithwyr maes, er mwyn ymdrechu i geisio lleihau pryderon staff ynglŷn â chanu'r gloch a cheisio ennyn eu hyder yn y trefniadau.**
- **Cynnal sesiynau/gweithdai hyfforddiant.**

GRANT PARTNERIAETH DDYSGU GWYNEDD AC YNYS MÔN

Addysg

Cefndir

Sefydlwyd Consortiwm Addysg Ôl-16 Gwynedd ac Ynys Môn yn dilyn gwaith cefndirol ac ymgynghorol gydag Ysgolion a Cholegau lle adnabuwyd bod angen partneriaeth gadarn ar gyfer darparu gwasanaeth addysgol ôl-16 yn y ddwy Sir. Roedd y prosiect yn cael ei ariannu yn rhannol gan Ysgolion, Colegau, Awdurdodau Lleol a grant "European Social Fund" (ESF) gan Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru.

Roedd cyllideb o £1.1m ar gyfer y prosiect oedd yn cael ei redeg o Ebrill 2013 i Hydref 2015. Fodd bynnag, ni fu i'r prosiect gychwyn ar amser oherwydd amryw o faterion yn codi. Yn y diwedd, fe gychwynnodd y prosiect yn ei gyfanrwydd ym Mawrth 2014 hyd at Hydref 2015.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer cau lawr prosiect Grant Partneriaeth Ddysgu Gwynedd ac Ynys Môn.

Cwmpas yr Archwiliad

Gwirio trefniadau a dogfennau cau i lawr y prosiect.

Prif Ddarganfyddiadau

Gwelwyd bod enghreifftiau cryf iawn o ymarfer da a rheolaeth gadarn mewn lle ar gyfer cau lawr prosiect Grant Partneriaeth Ddysgu Gwynedd ac Ynys Môn, er mwyn lliniaru ystod o risgiau yng ngweinyddiaeth a rheolaeth y prosiect.

Roedd ystyriaeth wedi cael ei roi i'r materion canlynol:

- **Bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer cau'r prosiect i lawr, gyda pherson dynodedig yn gyfrifol am gyflwyno'r cais grant terfynol a sicrhau bod y taliad grant terfynol yn cael ei dderbyn.**
- **Bod trefniadau priodol ar gyfer cau'r swyddfa a delio gydag eiddo a chynnwys y swyddfa.**
- **Bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer talu am unrhyw anfonebau dyledus ar ôl i'r swyddfa gau.**
- **Bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer dargadw dogfennau yn unol â chanllawiau Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru (WEFO).**
- **Bod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer delio gyda staff sy'n ymwneud â'r Grant Partneriaeth Ddysgu Gwynedd ac Ynys Môn lle mae'r swyddfa'n cau.**

Cafwyd cadarnhad gan y Swyddogion yn ystod yr archwiliad bod Consortiwm Addysg Ôl-16 Gwynedd ac Ynys Môn wedi derbyn cymeradwyaeth i barhau gyda'r gwasanaeth yn 2016 gan ddefnyddio cyllideb "Match Funding" oedd yn weddill o'r prosiect ac felly yn dilyn cau'r prosiect ddiwedd 2015 mae'r gwasanaeth nawr am barhau tan o leiaf Rhagfyr 2016.

Barn yr Archwiliad

- (A) **Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau rheolaethol Grant Partneriaeth Ddysgu Gwynedd a Môn gan y gellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, a'u bod wedi eu dilyn.**

MODELU'R GWEITHLU - YSGOL BALADEULYN

Addysg

Cefndir

Corff Llywodraethol ysgol sy'n gyfrifol am reoli a rhedeg yr ysgol a rhoddir pwerau dirprwyedig i'r Pennaeth i allu rhedeg yr ysgol o ddydd i ddydd. Mae hawliau'r Pennaeth o ran penderfyniadau ariannol wedi ei bennu gan y Corff Llywodraethol a dylid fod wedi ei gofnodi o fewn polisi'r ysgol.

Cyfrifoldeb y Pennaeth yw adrodd i'r Corff Llywodraethol yn gyson ar sefyllfa ariannol yr ysgol ac unrhyw fater sy'n effeithio'r sefyllfa hwnnw.

Mae'r Corff Llywodraethol yn gyfrifol am bennu gweithdrefnau i weinyddu gweithgareddau personél, gan gynnwys penodiadau, terfyniadau a dyrchafiadau.

Bwriad yr Archwiliad

Sicrhau fod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer modelu'r gweithlu mewn ysgolion cynradd yng Ngwynedd, er mwyn lliniaru risgiau yn unol â pholisïau a gweithdrefnau perthnasol.

Cwmpas yr Archwiliad

Dethol sampl o ysgolion cynradd o wahanol faint ac o wahanol ardaloedd yng Ngwynedd gan ymweld â hwy i'w harchwilio ar gyfer yr archwiliad.

Prif Ddarganfyddiadau

Ymddengys bod trefniadau modelu'r gweithlu da ar y cyfan yn bodoli yn Ysgol Baladeulyn gydag athrawon yn derbyn amser CPA priodol, swyddog priodol wedi ei phenodi i ymgymryd â gwaith gweinyddol, taliadau CAD yn cael eu gweinyddu'n gywir, amser y Pennaeth yn cael ei neilltuo'n briodol ar gyfer amser rheoli ac arwain a bod rheolaeth gyllidebol ddigonol yn bodoli.

Gwelwyd bod swydd ddisgrifiadau yn cael eu hadolygu'n flynyddol a'u bod wedi eu hadolygu ddiwethaf ar 15/09/2015. Roedd swydd ddisgrifiadau'r athrawon yn cynnwys manylion megis amodau gwaith a dyletswyddau, atebolrwydd, cyfrifoldebau penodol, disgwyliadau a chyfrifoldebau ychwanegol yn unol â'r disgwyl. Fodd bynnag pan gymharwyd y swydd ddisgrifiadau i'r copi generig o swydd ddisgrifiad ar gyfer athro/athrawes sy'n bodoli gan yr Adran Addysg, gwelwyd bod lle i ychwanegu mwy o gymalau perthnasol i swydd ddisgrifiadau'r athrawon. Gellir dweud yr un fath pan gymharwyd swydd ddisgrifiad cyfredol y Pennaeth i swydd ddisgrifiad generig sydd gan yr Adran Addysg ar gyfer Pennaethiaid. Byddai'n ymarfer da cymharu swydd ddisgrifiadau cyfredol y Pennaeth ag athrawon yr ysgol gyda'r swydd ddisgrifiadau generig, er mwyn canfod os oes budd i ychwanegu rhai cymalau newydd i swydd ddisgrifiadau cyfredol y Pennaeth a'r athrawon.

Gwelwyd tystiolaeth yn yr ysgol bod ffurflenni arolwg cyflog blynyddol Medi 2015 wedi cael eu cwblhau ar gyfer yr athrawon, serch hynny nid oedd copïau o'r ffurflenni arolwg wedi eu hanfon ymlaen at sylw'r Uned Cyflogau a Chontractau. Deillir na fu i'r Uned Cyflogau a Chontractau dderbyn ffurflenni arolwg cyflog blynyddol Medi 2014 ychwaith. Mynegodd y Pennaeth y byddai yn trefnu i anfon y copïau ymlaen yn syth i'r Uned Cyflogau a Chontractau.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol yn nhrefniadau modelu'r gweithlu yn Ysgol Baladeulyn gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- Byddai'n ymarfer da pe byddai'r Pennaeth yn derbyn copi gan yr Adran Addysg o swydd ddisgrifiad generig ar gyfer Pennaeth ac athro/athrawes, er mwyn eu cymharu â swydd ddisgrifiadau cyfredol y Pennaeth ac athrawon yr ysgol, er mwyn adnabod cymalau ychwanegol y dylid ystyried eu hychwanegu i'r swydd ddisgrifiadau cyfredol.
- Dylid anfon ffurflenni arolwg cyflog blynyddol athrawon ymlaen i'r Uned Cyflogau a Chontractau erbyn y dyddiad penodedig a nodir ar y ffurflenni arolwg.

MODELU'R GWEITHLU -YSGOL NEBO**Addysg****Cefndir**

Corff Llywodraethol ysgol sy'n gyfrifol am reoli a rhedeg yr ysgol a rhoddir pwerau dirprwyedig i'r Pennaeth i allu rhedeg yr ysgol o ddydd i ddydd. Mae hawliau'r Pennaeth o ran penderfyniadau ariannol wedi ei bennu gan y Corff Llywodraethol a dylid fod wedi ei gofnodi o fewn polisi'r ysgol.

Cyfrifoldeb y Pennaeth yw adrodd i'r Corff Llywodraethol yn gyson ar sefyllfa ariannol yr ysgol ac unrhyw fater sy'n effeithio'r sefyllfa hwnnw.

Mae'r Corff Llywodraethol yn gyfrifol am bennu gweithdrefnau i weinyddu gweithgareddau personél, gan gynnwys penodiadau, terfyniadau a dyrchafiadau.

Bwriad yr Archwiliad

Sicrhau fod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer modelu'r gweithlu mewn ysgolion cynradd yng Ngwynedd, er mwyn lliniaru risgiau yn unol â pholisïau a gweithdrefnau perthnasol.

Cwmpas yr Archwiliad

Dethol sampl o ysgolion cynradd o wahanol faint ac o wahanol ardaloedd yng Ngwynedd gan ymweld â hwy i'w harchwilio ar gyfer yr archwiliad.

Prif Ddarganfyddiadau

Ymddengys bod trefniadau boddhaol ar gyfer modelu'r gweithlu yn Ysgol Nebo gydag athrawon yn derbyn amser CPA priodol, swyddog addas wedi ei phenodi i ymgymryd â gwaith gweinyddol, amser y Pennaeth yn cael ei neilltuo'n briodol ar gyfer amser rheoli ac arwain a bod rheolaeth gyllidebol ddigonol yn bodoli.

Derbyniwyd copi o strwythur staffio'r ysgol ond gwelwyd nad oedd y strwythur yn manylu ar oriau/diwrnodau gweithio'r gweithwyr. Deïllir bod swydd ddisgrifiadau yn cael eu hadolygu'n rheolaidd, fodd bynnag nid oedd pob swydd ddisgrifiad a archwiliwyd yn yr ysgol wedi eu dyddio a'u harwyddo yn briodol. Golyga hyn nad oedd yn bosibl cadarnhau dyddiad yr adolygwyd rhai o'r swydd ddisgrifiadau ac os oedd y gweithwyr wedi eu derbyn gan nad oedd eu llofnod arnynt.

Roedd swydd ddisgrifiadau'r athrawon yn cynnwys manylion megis dyletswyddau gwaith, cyfrifoldebau penodol a chyfrifoldebau arweinydd cwricwlaidd yn unol â'r disgwyl, fodd bynnag pan gymharwyd y swydd ddisgrifiadau i'r copi generig o swydd ddisgrifiad ar gyfer athro/athrawes sy'n bodoli gan yr Adran Addysg gwelwyd bod lle i ychwanegu mwy o gymalau perthnasol i swydd ddisgrifiadau'r athrawon. Gellir dweud yr un fath pan gymharwyd swydd ddisgrifiad cyfredol y Pennaeth i swydd ddisgrifiad generig sydd gan yr Adran Addysg ar gyfer Pennaethiaid. Byddai'n ymarfer da cymharu swydd ddisgrifiadau cyfredol y Pennaeth ac athrawon yr ysgol yn erbyn y swydd ddisgrifiadau generig, er mwyn canfod os oes budd ychwanegu rhai cymalau newydd i swydd ddisgrifiadau cyfredol y Pennaeth a'r athrawon.

Nid oedd ffurflenni arolwg cyflog blynyddol Medi 2015 wedi cael eu cwblhau ar gyfer athrawon yr ysgol.

Mynegodd y Pennaeth yn ystod yr archwiliad nad oedd bob amser yn hollol glir o'r adroddiadau cyllidol a gaiff eu derbyn ac y byddai'n gwerthfawrogi mynychu unrhyw hyfforddiant cyllidol a fyddai yn cael ei gynnal yn y dyfodol a fyddai o fudd iddi.

Yn dilyn trafodaeth bellach gyda'r Uwch Gyfrifydd ynghylch y mater bu i'r Uwch Gyfrifydd fynegi y byddai'n fuddiol i'r Pennaeth y tro nesaf mae hi'n mynychu cymhorthfa gyllid iddynt drafod unrhyw faterion cyllidol y mae'r Pennaeth yn dymuno hyfforddiant pellach arno.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol yn nhrefniadau modelu'r gweithlu yn Ysgol Nebo gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- Dylid sicrhau bod y copi o'r strwythur staffio a gedwir yn yr ysgol yn manylu ar oriau/diwrnodau gweithio'r gweithwyr.
- Dylid sicrhau bod swydd ddisgrifiadau'r gweithwyr a gedwir ar ffeil yn yr ysgol i gyd wedi eu harwyddo a'u dyddio'n briodol.
- Byddai'n ymarfer da pe byddai'r Pennaeth yn derbyn copi gan yr Adran Addysg o swydd ddisgrifiad generig ar gyfer Pennaeth ac athro/athrawes, er mwyn eu cymharu â swydd ddisgrifiadau cyfredol y Pennaeth ac athrawon yr ysgol, er mwyn adnabod cymalau ychwanegol y dylid ystyried eu hychwanegu i'r swydd ddisgrifiadau cyfredol.
- Dylid sicrhau bod ffurflenni arolwg cyflog blynyddol yn cael eu cwblhau'n flynyddol ar gyfer athrawon, gyda'r athrawon a Chadeirydd y Corff Llywodraethol yn eu harwyddo, ac yna sicrhau fod copïau o'r ffurflenni yn cael eu hanfon ymlaen at sylw'r Uned Cyflogau a Chontractau.

MODELU'R GWEITHLU -YSGOL TREFERTHYR ADDYSG

Cefndir

Corff Llywodraethol ysgol sy'n gyfrifol am reoli a rhedeg yr ysgol a rhoddir pwerau dirprwyedig i'r Pennaeth i allu rhedeg yr ysgol o ddydd i ddydd. Mae hawliau'r Pennaeth o ran penderfyniadau ariannol wedi ei bennu gan y Corff Llywodraethol a dylid fod wedi ei gofnodi o fewn polisi'r ysgol.

Cyfrifoldeb y Pennaeth yw adrodd i'r Corff Llywodraethol yn gyson ar sefyllfa ariannol yr ysgol ac unrhyw fater sy'n effeithio'r sefyllfa hwnnw.

Mae'r Corff Llywodraethol yn gyfrifol am bennu gweithdrefnau i weinyddu gweithgareddau personél, gan gynnwys penodiadau, terfyniadau a dyrchafiadau.

Bwriad yr Archwiliad

Sicrhau fod trefniadau priodol mewn lle ar gyfer modelu'r gweithlu mewn ysgolion cynradd yng Ngwynedd, er mwyn lliniaru risgiau yn unol â pholisïau a gweithdrefnau perthnasol.

Cwmpas yr Archwiliad

Dethol sampl o ysgolion cynradd o wahanol faint ac o wahanol ardaloedd yng Ngwynedd gan ymweld â hwy i'w harchwilio ar gyfer yr archwiliad.

Prif Ddarganfyddiadau

Ymddengys bod trefniadau modelu'r gweithlu da ar y cyfan yn bodoli yn Ysgol Trefertthyr gydag athrawon yn derbyn amser CPA priodol, cyflogau athrawon yn cael eu hadolygu'n flynyddol, amser y Pennaeth yn cael ei neilltuo'n briodol ar gyfer amser rheoli ac arwain a bod rheolaeth gyllidebol dda yn bodoli.

Gwelwyd bod swydd ddisgrifiadau gweithwyr yr ysgol wedi eu diwygio'n ddiweddar a'u bod ar ffurf templed priodol gan gynnwys manylion dyletswyddau a chyfrifoldebau'r gweithwyr yn unol â'r disgwyl. Fodd bynnag, gwelwyd nad oedd un athro wedi dychwelyd ei swydd ddisgrifiad diwygiedig wedi ei arwyddo. Mynegodd y Pennaeth y byddai yn dilyn i fyny ar hyn. Wrth ystyried mor ddiweddar y bu i'r swydd ddisgrifiadau gael eu diwygio gwelwyd fod ymdrech dda wedi cael ei wneud i dderbyn y swydd ddisgrifiadau arwyddedig yn ôl.

Pan archwiliwyd swydd ddisgrifiadau'r gweithwyr yn ddyfnach gwelwyd nad oedd oriau gweithio wedi nodi ar swydd ddisgrifiadau un o'r cymhorthyddion addysgu ac nad oedd swydd ddisgrifiadau'r athrawon yn nodi pa ganran o wythnos lawn oeddent yn ei weithio.

Gwelwyd yn ôl y fformiwla cyllido ysgolion cynradd ar gyfer 2015/16 y byddai hawl gan Ysgol Trefertthyr i gyllideb o £8,153 ar gyfer Staff Ategol: Clerigol. Ni wneir defnydd llawn o'r gyllideb yma, deallir mai ond £2,305 y penderfynodd yr ysgol ei roi yn y pennawd cyllidol Staff Ategol: Clerigol yn 2015/16 gan drosglwyddo'r gweddill o'r arian - £5,848 i benawdau cyllidol eraill. Holwyd y Pennaeth ymhellach ar y mater yma a derbyniwyd esboniad gan y Pennaeth bod yr ysgol wedi hysbysebu am

glerc ychydig o flynyddoedd yn ôl ac ni fu i neb ddatgan diddordeb yn y swydd. Golyga hyn bod y clerc a oedd yn gyflogedig bryd hynny wedi parhau yn ei swydd o weithio 5 awr yr wythnos. Mynegodd y Pennaeth ei bod yn gwneud rhan fwyaf o'r gwaith clericio ei hun a bod y drefn yn gweithio yn yr ysgol. Deïllir bod 2 gymhorthydd yn yr ysgol yn cael eu cyflogi i weithio 35.75 awr yr wythnos a'u bod yn yr ysgol tan 5 o'r gloch gyda'r nos ac mai hwy sydd yn gyfrifol am wneud y rhan fwyaf o'r gwaith llungopïo ar gyfer yr athrawon.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol yn nhrefniadau modelu'r gweithlu yn Ysgol Treferythyr gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- Dylid sicrhau bod yr athro sydd heb arwyddo ei swydd ddisgrifiad diwygiedig yn gwneud hynny cyn gynted â phosibl.
- Dylid sicrhau bod swydd ddisgrifiadau gweithwyr yr ysgol yn cynnwys manylion oriau gweithio'r gweithwyr neu mewn achos athro manylion pa "bwynt" o wythnos lawn y maent yn ei weithio.

ACADEMI HWYLIO Economi a Chymuned

Cefndir

Cydariannwyd y prosiect £8 miliwn o adeiladu'r Academi Hwyllo a Chanolfan Ddigwyddiadau ym Mhwllheli gan y Gronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop drwy Lywodraeth Cymru a Chyngor Gwynedd. Mae'r Academi Hwyllo a Chanolfan Ddigwyddiadau yn ganolfan aml-weithredol yn cynnwys prif neuadd ar gyfer defnydd hwyllo a'r gymuned, ystafelloedd hyfforddi ac addysgol a chyfleusterau arlwygo. Fe agorwyd yr adeilad yn haf 2015 gydag amryw o ddigwyddiadau a chystadlaethau eisoes wedi cymryd lle yno.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod rheolaeth gyllidebol a chynnydd prosiect adeiladu'r Academi Hwyllo ym Mhwllheli yn ddigonol ac yn cyd-fynd â llawlyfr rheoli prosiectau y Cyngor. Sicrhau bod taliadau sy'n cael eu cwblhau i gontractwyr gyda'r cynllun yn cydymffurfio â'r Rheolau Gweithdrefn a bod y taliadau wedi'u cyfrifo'n gywir gyda dogfennau digonol i gyfiawnhau'r taliadau.

Cwmpas yr Archwiliad

Gwirio'r trefniadau a'r rheolaethau sydd mewn lle i liniaru ystod o risgiau yn rheolaeth prosiect adeiladu'r Academi Hwyllo ym Mhwllheli.

Prif Ddarganfyddiadau

Ymddengys bod trefniadau da a chadarn mewn bodolaeth gan yr Adran Economi a Chymuned ac Ymgynghoriaeth Gwynedd ar gyfer rheoli'r prosiect adeiladu'r Academi Hwyllo. Gwelwyd bod trefn dda yn bodoli lle mae'r Rheolwr Uned Contractau yn cadw manylion yr holl ddadansoddiadau sydd yn cefnogi'r ffigyrau ar y tystysgrifau interim yn electroneg.

Archwiliwyd sampl o dystysgrifau interim yn ymwneud â thaliadau i brif gontractwyr y prosiect a'u gwirio i'r dadansoddiadau a gedwir gan y Rheolwr Uned Contractau ac fe'u cafwyd yn gywir. Fodd bynnag, pan archwiliwyd ffeiliau'r Adran Economi a Chymuned gwelwyd nad oedd manylion yr holl ddadansoddiadau ar ffeil i gefnogi'r taliadau yn ymwneud â'r tystysgrifau interim.

Mae'r archwiliwr o'r farn y byddai yn ymarfer da i sicrhau bod yr holl ddadansoddiadau'n cael eu ffeilio gyda'r tystysgrifau interim cyn bod trefniadau yn cael eu gwneud i archifo'r ffeiliau. Y rheswm pennaf am hyn yw petai archwiliad yn cael ei chynnal mewn blynyddoedd i ddod a'r swyddogion wedi symud ymlaen i swyddi eraill gallai bod risg bod neb yn medru cyfiawnhau sut y cyfrifwyd y ffigyrau sy'n ymddangos ar y tystysgrifau interim.

Archwiliwyd sampl o daliadau a wnaethpwyd i gontractwyr yn ymwneud â'r prosiect a gwelwyd o'r sampl a archwiliwyd nad oedd 16% ohonynt wedi eu talu o fewn 14 diwrnod o pryd dderbyniwyd yr anfoneb wreiddiol. Y risg cysylltiedig â hyn yw y gall y Cyngor gael ei gosbi drwy orfod talu llog ar daliadau hwyr.

Gwelwyd hefyd wrth archwilio'r anfonebau a'r slipiau codio TR252 fod adegau lle nad oedd y blychau pwynt treth wedi cael eu cwblhau o gwbl tra gwelwyd ar rhai eraill nad oedd y dyddiadau cywir pob amser wedi eu cofnodi yn y blychau, sef y gwir ddyddiad a dderbyniwyd yr anfoneb, y dyddiad ar y stamp derbyn. Mae'r Uned Taliadau yn defnyddio'r dyddiad a gofnodir yn y blwch pwynt treth ac yn seiliedig ar y dyddiad hyn y gwneir y taliad. Golyga hyn ei fod yn bwysig fod y dyddiadau cywir yn cael eu mewnbynnu yn y blychau pwynt treth, er mwyn sicrhau fod anfonebau yn cael eu talu ar amser.

Deöllir gan y Rheolwr Tîm Prosiectau Strategol a'r Rheolwr Uned Contractau ei fod yn fwriad ganddynt gwblhau taflen 'log gwersi a ddysgwyd' yn y dyfodol agos a'i fod yn fwriad derbyn mewnbwn y contractwyr hefyd wrth wneud y dasg.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol yn rheolaeth prosiect adeiladu'r Academi Hwyllo, gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- Byddai'n ymarfer da sicrhau fod yr holl ddadansoddiadau i gefnogi'r tystysgrifau interim yn cael eu ffeilio gyda'r tystysgrifau ar ffeiliau yr Adran Economi a Chymuned cyn bo'r ffeiliau yn mynd i'w harchifo.
- Dylid ymdrechu i dalu contractwyr o fewn yr amseroedd penodol ac fe ddylid sicrhau bod dyddiad derbyn yr anfoneb/tystysgrif sef dyddiad y stamp derbyn yn cael ei gofnodi yn y blwch treth ar y slip codio TR252.
- Dylid sicrhau bod y daflen log gwersi a ddysgwyd yn cael ei chwblhau.

CANOLFAN HAMDDEN ARFON
Economi a Chymuned

Cefndir

Mae Canolfannau Hamdden Cyngor Gwynedd o fewn y Gwasanaeth Cymunedau Iach, sydd yn rhan o'r Adran Economi a Chymuned. Mae trefniadau rheoli'r canolfannau wedi newid yn lled ddiweddar, ac erbyn hyn ceir 4 Rheolwr Ardal sydd rhyngddynt yn gyfrifol am reoli canolfannau'r sir.

Bwriad yr Archwiliad

Sicrhau fod trefniadau yn bodoli yn y Ganolfan Hamdden, er mwyn rheoli a lliniaru risgiau'n briodol, ac i sicrhau cydymffurfiaeth â gweithdrefnau mewnol y Cyngor a gweithdrefnau perthnasol eraill.

Cwmpas yr Archwiliad

Ymweld â'r Ganolfan i gynnal archwiliad, er mwyn sicrhau bod trefniadau priodol dros gasglu incwm, rheolaeth gyllidebol ac iechyd a diogelwch yn bodoli ar gyfer rheoli amrywiol risgiau.

Prif Ddarganfyddiadau

Cadarnhaodd y Rheolwr ar Ddyletswydd eu bod yn cynhyrchu adroddiadau misol perthnasol ar gyfer y ganolfan. Gwelwyd bod adroddiadau "Point of sales Transactions - Cancelled" wedi eu cynhyrchu yn ogystal â adroddiadau "Record Refunded". Wrth archwilio sampl o dri mis ar draws y flwyddyn ariannol 2014/ 15 gwelwyd bod adroddiadau mis Chwefror a Gorffennaf 2015 ar gael, ond nid oedd modd darganfod rhai 2014 ar ddiwrnod yr archwiliad.

Archwiliwyd sampl o bedwar 'Cais i Logi Cyfleusterau' yn y Ganolfan. Wrth archwilio'r ceisiadau gwelwyd nad oedd rhif anfoneb na dyddiad wedi eu nodi ar y ceisiadau ac oherwydd hyn roedd yn anodd darganfod yr anfoneb gywir i gyd fynd â'r 'Cais i logi Cyfleusterau'.

Derbyniwyd manylion dyledwyr y Ganolfan gan y Gwasanaeth Refeniw a gwelwyd bod cyfanswm y dyledion yn £19,637.10 ar 08/06/2015. Mae'r cyfanswm yma yn deillio o nifer o ddyledwyr unigol (35).

Bydd gwybodaeth a thelerau debyd uniongyrchol cwsmeriaid yn cael eu cadw mewn ffeil yn y Ganolfan. Nid yw'r wybodaeth yma yn cael ei gadw dan glo, ond yn hytrach fe'i cedwir ar silff yn ystafell gefn sydd tu ôl i'r dderbynfa. Golyga hyn bod yna risg y gall gwybodaeth bersonol fynd i'r dwylo anghywir wrth beidio cadw'r wybodaeth yn ddiogel.

Caiff offer ei farcio yn y Ganolfan yn rheolaidd. Fodd bynnag, nid oes cofnod ffurfiol o ba offer sydd wedi eu marcio na gyda pa gyfeirnod mae'r offer wedi eu marcio. Dylid ystyried rhoi'r wybodaeth yma ar restr eiddo'r Ganolfan fel ei bod yn bosibl dilyn trywydd yr offer pe bai unrhyw beth yn cael ei ddwyn.

Mae yna drefniadau anwytho staff mewn bodolaeth yn y Ganolfan. Bydd y wybodaeth yma yn cael ei cadw ar gynllun hyfforddiant personol yr unigolyn yn swyddfa'r Rheolwr Ardal. Wrth archwilio sampl o becynnau anwytho staff gwelwyd ei bod yn orfodol i staff ddarllen a deall y polisi iechyd a diogelwch sydd wedi ei gynnwys yn y pecyn anwytho. Fodd bynnag, yn y sampl o ddau becyn

anwytho staff archwiliwyd gwelwyd nad oeddynt wedi arwyddo a dyddio i gadarnhau eu bod wedi darllen y polisi.

Nid oedd cofnod ffurfiol o wiriadau ar lefel stoc y nwyddau cymorth cyntaf ar gael fel tystiolaeth ar gyfer yr archwiliad. Mynegodd y Rheolwr ar Ddyletswydd eu bod am gynhyrchu ffurflen newydd ar gyfer cynnal gwiriadau lefel stoc cymorth cyntaf. Yn dilyn yr archwiliad derbyniodd yr archwiliwr gopi o'r ffurflen newydd a gynhyrchwyd ym mis Medi 2015. Fodd bynnag, gwelwyd nad oedd wedi ei harwyddo yn briodol.

Mae'r Ganolfan yn cadw adroddiadau digwyddiad ar gyfer cofnodi manylion damweiniau a ddigwyddir yn y Ganolfan yn ogystal â chwblhau ffurflenni HS11 ar gyfer damweiniau difrifol. Ni chedwir yr adroddiadau digwyddiad na'r ffurflenni HS11 dan glo. Golyga hyn bod risg i wybodaeth bersonol am unigolion gyrraedd y dwylo anghywir.

Gwelwyd bod sylweddau niweidiol yn cael eu cadw yn y "Plant Room" yn y Ganolfan. Fodd bynnag, gwelwyd nad oedd yr ystafell hon yn cael ei chloi yn ystod y dydd ond gyda'r nos. Golyga hyn bod risg i unigolion/aelodau o'r cyhoedd yn gael eu niweidio petaent yn mynd i'r ystafell.

Mae taflenni COSHH yn bresennol yn y "Plant Room" lle cedwir y sylweddau ar gyfer y pwll nofio ac fe'i cedwir mewn ffeil. Cwblhawyd yr asesiad diwethaf yn 2013 ac fe nodir ar y dogfennau COSHH yn y Ganolfan nad yw'r asesiad nesaf i gymryd lle hyd Rhagfyr 2018. Ymddengys bod hyn yn gyfnod hir heb asesiad.

Barn yr Archwiliad

(C) Barn yr Archwiliad yw na ellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau Canolfan Hamdden Arfon, Caernarfon gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- Dylid sicrhau bod rhif anfoneb a'r dyddiad yn cael ei nodi yn y man perthnasol ar y ffurflen 'Cais i Logi', fel bod modd paru'r anfoneb gywir â'r 'Cais i Logi'.
- Dylid adolygu niferoedd dyledion y Ganolfan a cheisio eu datrys yn brydlon.
- Dylid sicrhau bod unrhyw wybodaeth sydd yn ymwneud â debyd uniongyrchol aelodau'r Ganolfan yn cael eu cadw dan glo.
- Dylid ystyried nodi ar y rhestr eiddo pa offer sydd wedi eu marcio a beth yw'r cyfeirnod ar yr offer.
- Mae angen ystyried cyflwyno'r polisi lechyd a Diogelwch y Cyngor i staff newydd a sicrhau eu bod yn arwyddo y pecyn anwytho.
- Dylid sicrhau bod gwiriadau stoc yn cael eu gwneud ar nwyddau cymorth cyntaf yn y Ganolfan a bod y cofnod stoc yn cael ei arwyddo gan aelod o staff.
- Dylid sicrhau bod gwybodaeth sensitif bersonol ar ffurflenni HS11 ac Adroddiadau Digwyddiad yn cael eu cadw dan glo i gyd-fynd â gofynion y Ddeddf Diogelu Data.
- Dylid ystyried cloi'r 'Ystafell Plant Room' i leihau'r risg o'r cyhoedd gael mynediad i sylweddau niweidiol.
- Dylid gwirio os yw'n ofynnol i gwblhau asesiad o'r sylweddau COSHH yn amlach na phob 5 mlynedd ac fe ddylid eu cwblhau yn amlach os yw berthnasol.

GOFAL CARTREF – CYFATHREBU Â GOFALWYR CYMUNEDOL

Oedolion, Iechyd a Llesiant

Cefndir

Mae cyfathrebu ac ymgysylltu â staff yn allweddol i sicrhau bod trigolion Gwynedd yn derbyn gofal a chymorth o'r ansawdd gorau. I sicrhau bod cyfathrebu'n llwyddo, mae'n hanfodol bod yr hyn a gaiff ei gyfathrebu'n cael ei atgyfnerthu drwy gyfarfodydd staff, gweithdai a goruchwyliaeth. Yn ogystal, mae goruchwyliaeth yn cael effaith enfawr ar sut mae staff yn gweithio. Mae'n effeithio eu hyder, ysgogiad a'u cymhwysedd; mae'r effeithio sut maent yn gweithio gyda'u cyd-weithwyr; mae'n effeithio ar sut maent yn teimlo tuag at eu swydd a'u cyflogwr. Mae hyn i gyd yn effeithio'n uniongyrchol ar ansawdd y gofal a gaiff ei gynnig i'r bobl sydd yn defnyddio'r gwasanaeth.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod strwythur digonol mewn lle ar gyfer cyfathrebu gyda Gofalwyr Cymunedol a'i fod yn cael ei weithredu yn llwyddiannus.

Cwmpas yr Archwiliad

Roedd yr archwiliad yn cwmpasu ymholi pa sianeli cyfathrebu sydd mewn lle a pha wybodaeth a gaiff ei raeadru i'r Gofalwyr yn ogystal â pha drefniadau sydd mewn lle i'r Gofalwyr esgoli unrhyw fater. Gwnaed hyn drwy ymholi trawstoriad o'r Gofalwyr o dair ardal Gwynedd er mwyn derbyn eu hadborth ar y modd y maent yn cael eu diweddarau am unrhyw newidiadau mewn trefniadau gweithio, polisiâu, hyfforddiant a.y.b. a pha drefniadau sydd wedi eu sefydlu iddynt esgoli unrhyw bryder neu gŵyn.

Prif Ddarganfyddiadau

Mae strwythur y Gwasanaeth wedi ei ddylunio fel bod pob Gofalwr yn atebol i Oruchwylwyr o fewn eu hardal. Y Goruchwylwyr yw'r pwynt cyswllt pennaf rhwng 'y Cyngor' a'r Gofalwyr allan yn y maes. Yn ogystal, mae Is-Reolwr Gwasanaethau Cymunedol ym mhob ardal yn arwain y Goruchwylwyr. Cynhyrchir amserlenni gwaith (rotas) y Gofalwyr gan y Cynllunwyr yn y swyddfa ardal berthnasol. Mae'r amserlenni gwaith yn cael eu hanfon allan drwy'r post yn wythnosol, a bydd unrhyw newidiadau yn cael eu cyfathrebu drwy ffôn symudol.

Yn dilyn trafodaethau gyda'r Gofalwyr, mynegwyd yn gyffredinol eu bod yn fodlon gyda'r trefniadau cyfathrebu gan nodi bod perthynas gwaith dda rhyngddynt a'u Goruchwylwyr, gan deimlo bod digon o gefnogaeth ar gael iddynt a bod unrhyw bryderon a gaiff eu codi yn derbyn sylw. Ar y llaw arall, o ran cyfathrebu dydd i ddydd, mynegodd rai o'r Gofalwyr achlysuron ble nad yw'r swyddfa yn ateb ffôn a bod trefnu gwyliau yn cymryd amser annerbyniol o hir i'w ganiatáu, yn ogystal â nodi bod ymweliadau gwahanol weithiau yn gorgyffwrdd ei gilydd a bod angen cynllunio amserlenni gwaith yn well, ond y prif gŵyn oedd bod diffyg signal ffôn symudol mewn rhai ardaloedd o Wunedd, ac roedd pryderon sut y bydd hyn yn effeithio'r PDAs (Personal Digital Assistant) newydd a gaiff eu mabwysiadu cyn bo hir.

Mae staff swyddfa'r Cyngor yn derbyn gohebiaeth cyfathrebu mewnol, megis Bwletin Gair o Gyngor, gweithgareddau neu ddigwyddiadau o fewn y Cyngor, diweddiadau Ffordd Gwynedd, a.y.b. yn bennaf drwy e-bost neu fewnwyd y Cyngor. Hyd nes i'r Gofalwyr dderbyn PDAs, mae angen trefniadau amgen i sicrhau eu bod yn derbyn yr ohebiaeth yma. Wrth ymweld â'r cyfarfodydd cylch a

drwy drafodaeth gyda'r Gofalwyr darganfuwyd fod eu profiadau yn amrywio. Mynegodd rhai eu bod yn derbyn gohebiaeth drwy'r post gyda'u hamserlenni gwaith, eraill drwy'r cyfarfodydd cylch, ac eraill ddim yn eu derbyn o gwbl.

Mae'r cyfarfodydd cylch yn gyfle i'r Gofalwyr â'r Goruchwylwyr ddod at ei gilydd i drafod materion gwaith. Ymwelwyd â sampl o gyfarfodydd cylch ar draws y tair ardal a gwelwyd eu bod yn cael eu cynnal mwy nag unwaith o fewn yr un cyfnod yng nghylchoedd Arfon, ond unwaith yn unig i bob cylch yn Nwyfor a Meirionnydd. Gwelwyd bod y niferoedd sy'n mynychu'r cyfarfodydd cylch yn amrywio. Wrth holi'r Gofalwyr, mynegwyd bod y rhai oedd yn mynychu'r cyfarfodydd 'llai' yn ymddangos yn fwy bodlon gyda'r trefniadau, gyda'r rhai oedd yn mynychu'r cyfarfodydd 'mwy' yn dweud eu bod weithiau yn teimlo mai gwrando yn unig maent yn ei wneud ac nad oes fawr o gyfle i gael trafodaethau mor effeithiol. Sylw arall a gafwyd oedd bod y cyfarfodydd yn trafod yr un pethau bob tro.

Dylai bod cyfarfodydd goruchwyllo un i un rhwng y Gofalwyr a'r Goruchwylwyr yn cael eu cynnal yn chwarterol. Fodd bynnag, mynegodd y mwyafrif o'r Gofalwyr bod y nifer o gyfarfodydd yn llawer llai na hyn mewn gwirionedd, gyda rhai yn dweud nad oeddent yn cofio pryd y cynhaliwyd eu cyfarfod diwethaf.

Awgrymodd pob Gofalwr eu bod yn trafod anghenion hyfforddiant yn y cyfarfodydd un i un, ac yn awyddus i dderbyn hyfforddiant perthnasol i'w swyddi, megis Diabetes neu Dementia os ydynt yn gofalu am unigolyn gyda'r anhwylder. Fodd bynnag, nododd llawer o'r Gofalwyr fod hyfforddiant yn cael ei drafod yn aml ond nad yw eu ceisiadau am hyfforddiant yn cael eu gwireddu neu caiff ei ohirio yn aml.

Pwyntiau eraill a godwyd yn ystod y trafodaethau oedd nad oedd gan y Gofalwyr fynediad at restr o swyddi mewnol y Cyngor. Trafodwyd yng nghyfarfodydd cylch Meirionnydd bod y gweithwyr wedi eu henwebu eleni am wobwr 'Cyngor ar ei Orau', ond cyn hynny nid oedd y Gofalwyr yn ymwybodol o fodolaeth y gwobrau. Darganfuwyd nad oedd y rhan fwyaf o'r Gofalwyr yn gyfarwydd â Ffordd Gwynedd, a bod neb yn gyfarwydd â Pholisi 'Diogelu Plant ac Oedolion' y Cyngor ond eu bod yn ymwybodol o gynllun POVA (Prevention of Vulnerable Adults) a gwelwyd bod ymroddiad y Gofalwyr tuag at eu cleientiaid yn amlwg drwy'r ymarferiad.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau 'Gofal Cartref - Cyfathrebu â Gofalwyr Cymunedol' gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Fodd bynnag, gan fod y Gwasanaeth am fabwysiadu PDAs cyn bo hir a fydd yn disodli'r trefniadau presennol, disgwylir i'r Gwasanaeth fonitro bodlondeb y Gofalwyr ac effeithiolrwydd y dyfeisiau yn barhaus er mwyn sicrhau sianeli cyfathrebu cryf ynghyd â sicrhau bod hyfforddiant priodol yn cael ei gynllunio a'i gyflwyno.

TREFNIADAU LLYWODRAETHU CYDWEITHIO GYDA'R TRYDYDD SECTOR
Oedolion, Iechyd a Llesiant

Cefndir

Mae'r Cyngor yn comisiynu gwaith gan y trydydd sector i gyflawni o fewn y maes gofal. Mae'r cytundebau ar gyfer y gwaith yma yn eu pumed flwyddyn ar hyn o bryd ac mae bwriad i gychwyn cytundebau newydd ar gyfer 2016/17. Edrychwyd yn benodol ar gytundebau o fewn y maes oedolion ar gyfer yr archwiliad yma oedd yn cynnwys gwasanaeth a chefnogaeth ar amryw o faterion megis dementia a phroblemau iechyd meddwl.

Bwriad yr Archwiliad

Cynnal adolygiad o gontractau a gwaith ar y cyd gyda'r trydydd sector o fewn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant (elfen Gwasanaethau Cymdeithasol) i sicrhau bod trefniadau llywodraethu pendant yn bodoli yn ogystal â chytundebau addas lle'n briodol.

Cwmpas yr Archwiliad

Derbyn gwybodaeth am enghreifftiau o weithio gyda'r trydydd sector drwy wirio'r trefniadau am y penderfyniad o fynd i gytundeb ynghyd â chynnwys y cytundebau sydd mewn lle. Nid oedd cwmpas yr archwiliad yn cynnwys yr elfen cydweithio gyda'r Bwrdd Iechyd gan fod hynny wedi bod yn destun archwiliad yn ei hun yn ystod 2014/15.

Prif Ddarganfyddiadau

Mae'r cytundebau gyda'r mudiadau trydydd sector yn dod i ben ar 31/03/2016. Cyfnod o dair blynedd oedd y cytundebau gwreiddiol, ond estynnwyd hwy am gyfnod ychwanegol yn dilyn cyfarfod o'r Grŵp Cyswllt Sector Wirfoddol a Chyngor Gwynedd. Derbyniwyd sylw'r Swyddog Monitro ar gyfer y penderfyniad a nododd nad oedd yn credu bod oblygiadau caffael yn deillio o'r estyniad. Nid oedd cymal yn y cytundebau gwreiddiol i nodi'r opsiwn o'u hymestyn, bydd hyn yn rhywbeth fydd angen ei ychwanegu i'r cytundebau newydd lle mae trefniadau caffael yn berthnasol. Mae hefyd yn bwysig sicrhau bod amcan gost unrhyw estyniad i gytundeb yn cael ei gynnwys yn yr amcan gost wreiddiol fel y gellid sicrhau bod y broses briodol yn cael ei dilyn wrth gontractio'r gwaith.

Gosodwyd y cytundebau yma yn wreiddiol yn dilyn gofyn i'r mudiadau gyflwyno cais am grant. Fodd bynnag, erbyn y cytundebau nesaf, mae'r Adran wedi adnabod lle mae gwasanaeth penodol y maent am ei gomisiynu y byddent am ddilyn y broses caffael berthnasol ar gyfer eu gwerth. Fodd bynnag, maent am roi grant lle bydd yr arian yn ariannu cyllideb graidd y mudiad. Nid oes disgwyl ar hyn o bryd i'r mudiadau gyflwyno cais am y grant yma tra mae'r Adran yn canfod beth yn union yw natur y gwasanaeth maent eisiau ei gomisiynu. Mae'n gyfrifoldeb i'r Cyngor ymddwyn yn ddiduedd a gall rhoi grant i'r un mudiadau dro ar ôl tro ymddangos fel bod y Cyngor yn dangos ffafriaeth tuag atynt. Ymddengys nad yw'r cytundebau wedi eu cymeradwyo gan yr Uned Gyfreithiol. Bydd derbyn mewnbwn gan yr Uned Gyfreithiol cyn dechrau'r broses yn ymarfer da i sicrhau bod gwarchodaeth briodol yn bodoli. Gwiriwyd cynnwys y cytundebau a gwelwyd bod y cymalau disgwyliedig wedi eu cynnwys a disgwylir y bydd y rhain yn ymddangos yn y cytundebau newydd yn ogystal.

Gwelwyd bod cymal safonol wedi ei gynnwys yn y sampl o gytundebau a wiriwyd ar gyfer yswiriant indemniti. Y lleiafswm a ofynnir amdano fel Yswiriant Atebolrwydd Cyhoeddus yw £2,000,000. Yn dilyn sgwrs gyda'r Uned Rheoli Risg ac Yswiriant, nodwyd gall y swm yma fod fymryn yn isel bellach ac argymhellir i'r Adran Oedolion drafod y gofynion gyda hwy i sicrhau bod lefel priodol yn cael ei gynnwys.

Cyn mynd i gytundeb gyda mudiadau'r trydydd sector, mae angen i'r Cyngor fod yn fodlon gyda safon perfformiad y mudiadau yma yn ogystal â'u hyfywdra ariannol. Mae angen i'r Cyngor sicrhau fod yr arian yn mynd i ddarparu gwasanaeth o safon dderbyniol i drigolion Gwynedd.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr Archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb ariannol yn Nhrefniadau Llywodraethu Cydweithio Gyda'r Trydydd Sector gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- **Dylid sicrhau bod yr opsiwn i ymestyn cytundeb yn cael ei nodi o fewn y cytundebau a bod cost hynny'n cael ei adlewyrchu yn yr amcan gost wrth benderfynu'r dull priodol o hysbysebu a mynd allan i'r farchnad.**
- **Mae gan y Cyngor gyfrifoldeb i fod yn ddiudedd felly dylid bod yn ofalus i beidio dangos ffafriaeth tuag at gwmnïau neu fudiadau penodol. Dylid ystyried felly gofyn i'r mudiadau gyflwyno cais am y grantiau a dderbynnir.**
- **Byddai'n ymarfer da petai'r Uned Gyfreithiol yn cymeradwyo'r cytundebau yn y dyfodol.**
- **Dylid ystyried newid lefel lleiafswm yr Yswiriant Indemniti y gofynnir amdano yn y cytundebau lefel gwasanaeth. Gall bod o fudd i drafod y mater gydag Uned Yswiriant y Cyngor.**
- **Dylid sicrhau bod yr anfonebau'n cael eu gwirio'n briodol a bod y ffigyrau'n cael eu trosglwyddo'n gywir i'r daflen felen TR252.**
- **Dylid sicrhau bod y Cyngor yn fodlon gyda pherfformiad y mudiad cyn mynd i gytundeb â hwy a bod tystiolaeth yn cael ei dderbyn o'r perfformiad.**

PLAS Y DON
Oedolion, Iechyd a Llesiant

Cefndir

Mae Cartref Plas y Don wedi ei leoli ym Mhwllheli ac yn cynnig gofal parhaol a thymor byr i breswylwyr.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau ariannol Cartref Plas y Don yn briodol ac yn unol â Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor ynghyd â gwirio trefniadau diogelwch a rheolaeth meddyginiaeth.

Cwmpas yr Archwiliad

Archwiliwyd prif feysydd gwariant ac incwm yn ôl y cofnod yng nghyfriflyfr 2014-15 ynghyd â threfniadau rheolaeth y Cartref. Archwiliwyd trefniadau meddyginiaeth y Cartref i sicrhau eu bod yn unol â rheoliadau, deddfwriaeth a chanllawiau perthnasol.

Prif Ddarganfyddiadau

Yn ystod yr archwiliad darganfuwyd enghreifftiau o ymarfer da mewn rhai o drefniadau'r Cartref. Fodd bynnag, ymddengys bod enghreifftiau o weithredu yn groes i drefniadau gweinyddol y Cyngor ac o ganlyniad i'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol.

Mae'n ofynnol bod y taflenni 'Cofnod o Arian Preswlydd' yn cael eu llofnodi gan ddau berson ar gyfer pob gwariant o arian poced y preswylwyr. Roedd dau achos ble mai ond un person oedd wedi arwyddo'r daflen. Ni welwyd derbynebaw i gefnogi pob gwariant oedd wedi ei gofnodi ar y cardiau. Nid oedd y balans rhedegol yn gywir ar ddau allan o 5 o'r taflenni 'Cofnod o Arian Preswlydd'.

Cymerwyd sampl o daflenni 'eitemau personol' o Gynlluniau Gofal 3 o'r preswylwyr a'u gwirio. Nid oedd y ffurflenni wedi eu dyddio na'u llofnodi i gadarnhau eu cynnwys.

Gwiriwyd cyfrif imprest y cartref ar gyfer 2014/15 a gwelwyd bod ceisiadau am ad-daliad wedi eu gwneud ym mis Tachwedd a Rhagfyr 2014 ac ym mis Ionawr 2015 a gwelwyd ar y tri achlysur eu bod dros y lefel gwariant a ragbennwyd.

Mae'r cartref yn cofnodi ar daflen pryd a phwy sydd wedi archebu'r feddyginiaeth, gwirio presgripsiwn a gwirio'r feddyginiaeth a dderbynnir. Nid oedd cofnod cyflawn ar gyfer y feddyginiaeth a archebwyd ym mis Mawrth ac Ebrill 2015.

Mae'n ofynnol bod dau aelod o staff yn cofnodi eu bod wedi derbyn y feddyginiaeth ar y daflen MAR (Medication Administration Record). Gwiriwyd sampl o 5 taflen MAR a gwelwyd bod dau lofnod derbyn ar gyfer meddyginiaeth ar 4 o'r taflenni yma.

Eglurwyd fel rhan o reoli sicrwydd ansawdd y cartref, mae swyddog annibynnol yn ymweld â'r cartref yn gyfnodol i wirio trefniadau meddyginiaeth y Cartref. Ar adeg yr archwiliad nid oedd trefniadau'r cartref yn dderbyniol, gyda phwyntiau gweithredu wedi eu nodi fel materion brys. Mae trefniadau ar gyfer ail ymweld â'r Cartref i gynnal adolygiad annibynnol pellach wedi ei gynllunio er mwyn sicrhau bod trefniadau yn gwella.

Barn yr Archwiliad

- (C) Barn yr Archwiliad yw na ellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau Cartref Plas y Don gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:
- Dylid monitro'r gyllideb yn rheolaidd e.e. ar sail fisol a chymryd camau cynnar petai gorwariant ar benawdau yn dod i'r amlwg.
  - Dylid cwblhau archeb yn gyflawn ar bob achlysur pan mae'n angenrheidiol i godi archeb swyddogol.
  - Dylid sicrhau fod y Gwasanaeth Taliadau yn derbyn enw a sampl llofnod cyfredol o'r swyddog sydd â hawl i ardystio ffurflenni TR257.
  - Dylid sicrhau bod unrhyw arian i mewn neu allan o arian personol y preswylwyr yn cael ei gofnodi'n gywir ar y cardiau unigol a'u bod yn cael eu cadw'n gyfredol.
  - Dylid sicrhau bod derbynneb yn cael ei derbyn ar gyfer pob gwariant a wnaed o arian personol y preswylwyr a'u bod yn cael eu cadw ynghyd â'r cerdyn unigol perthnasol.
  - Dylid sicrhau bod dau berson yn ardystio ac yn llofnodi'r cardiau unigol wrth dderbyn a gwario'r arian.
  - Dylid sicrhau bod balans rhedegol ar y cardiau unigol yn gywir ac yn cyd-fynd gyda'r arian sydd yn cael ei gadw.
  - Dylid sicrhau bod cofnodion eitemau personol y preswylwyr yn cael eu dyddio a'u llofnodi gan swyddog perthnasol yn dilyn gwiriad.
  - Dylid sefydlu trefn o farcio offer i ddynodi ei fod yn eiddo'r Cartref neu'r Cyngor.
  - Dylid sicrhau bod ceisiadau am ad-daliad arian imprest yn cael eu cwblhau pan mae'r arian yn mynd i lawr i ddwy ran o dair o gyfanswm yr arian imprest, sef £100 yn achos Plas y Don.
  - Dylid sicrhau bod cofnodion cyflawn o drefniadau archebu meddyginiaeth, gwirio presgripsiwn a gwirio'r feddyginiaeth.
  - Dylid sicrhau bod dau aelod o staff yn arwyddo eu bod wedi derbyn y feddyginiaeth ar y ffurflenni MAR unigol ym mhob achos a bod unrhyw feddyginiaeth a gaiff ei weinyddu i'r preswylwyr yn cael ei gofnodi'n gyflawn.
  - Dylid sicrhau bod pwyntiau gweithredu yn dilyn adolygiad annibynnol o drefniadau meddyginiaeth y Cartref yn cael eu gweithredu cyn gynted â phosib er mwyn sicrhau cydymffurfiad.

PLAS HEDD
Oedolion, Iechyd a Llesiant

Cefndir

Mae Cartref Plas Hedd wedi ei leoli ym Mangor ac yn cynnig gofal parhaol a thymor byr.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau fod trefniadau ariannol Cartref Plas Hedd yn briodol ac yn unol â Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor ynghyd â gwirio trefniadau diogelwch a rheolaeth meddyginiaeth.

Cwmpas yr Archwiliad

Archwiliwyd prif feysydd gwariant ac incwm yn ôl y cofnod yng nghyfriflyfr 2014-15 ynghyd â threfniadau rheolaeth y Cartref. Archwiliwyd trefniadau meddyginiaeth y Cartref i sicrhau eu bod yn unol â rheoliadau, deddfwriaeth a chanllawiau perthnasol.

Prif Ddarganfyddiadau

Yn ystod yr archwiliad darganfuwyd enghreifftiau o ymarfer da mewn rhai o drefniadau'r Cartref. Fodd bynnag, ymddengys bod enghreifftiau o weithredu yn groes i drefniadau gweinyddol y Cyngor ac o ganlyniad i'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol.

Roedd gwariant y cartref yn fwy na'r gyllideb a osodwyd yn ystod y flwyddyn ariannol 2014/15 yn y meysydd canlynol: gweithwyr; eiddo; trafndiaeth; a gwasanaethau a chyflenwadau oherwydd rhesymau amrywiol megis salwch a gwyliau staff cytundebol yn arwain i orfu cyflogi staff achlysurol.

Detholwyd sampl o bymtheg anfoneb ac nid oedd archeb ynghlwm â 6 ohonynt. Nid oedd cost amcangyfrif wedi ei nodi ar yr archebion arhosol yn y sampl.

Cymerwyd sampl o daflenni 'eitemau personol' o Gynlluniau Gofal 4 o'r preswylwyr a'u gwirio yn erbyn rhestr y Rheolwr o eitemau personol y preswylwyr. Nid oeddynt yn cyd-fynd. Nid oedd y ffurflenni yn y Cynlluniau Gofal wedi eu dyddio na'u llofnodi i gadarnhau eu cynnwys.

Nid oedd cofnodion cyfrif mwynderau'r cartref yn gyflawn. Roedd rhai o'r archebion wedi eu cwblhau ar yr un diwrnod y derbyniwyd yr anfoneb. Oni bai am achosion brys, dylid sicrhau bod archeb yn cael ei pharatoi a'i hawdurdodi'n briodol i sicrhau bod trywydd archwilio digonol yn bodoli. Nid oedd y rhestr eiddo yn hollol gyfredol gan fod rhai eitemau wedi cael eu symud o'r ystafelloedd. Nid oedd y Cartref yn defnyddio trefn o farcio'r offer/dodrefn a brynwyd ychwaith.

Gwelwyd bod côd anghywir wedi ei gofnodi ar gais ad-daliad imprest (TR24). Nid oedd pob un o'r ffurflenni taleb arian mân (TR24b) a ddefnyddir ar gyfer gwariant heb dderbynneb swyddogol wedi eu hawdurdodi.

Nid oedd oriau gwyliau staff wedi eu cyfrifo'n gywir ym mhob achos ac o ganlyniad roedd sawl aelod o staff yn deilwng i fwy o oriau gwyliau nag oeddynt yn eu cael. Amlygwyd dau achos lle nad oedd y gwyliau wedi eu cofnodi'n gywir.

Mae'r cartref yn cofnodi ar daflen, pryd a phwy sydd wedi archebu meddyginiaeth, gwirio'r presgripsiwn a gwirio'r feddyginiaeth wrth ei dderbyn. Nid oedd y daflen wedi ei llofnodi ym mhob achos. Gwiriwyd y cofnod stoc (wythnosol) yn erbyn y taflenni 'non blisterpack medication' - nid oeddynt yn cyd-fynd. Roedd y nifer o feddyginiaeth yn weddill wedi ei gyfrifo'n anghywir. Gwelwyd bod y staff sydd yn cynnal y gwiriad stoc yn ymwybodol o hyn gan eu bod wedi nodi '9 missing' ar 26/07/2015.

Mae allweddi sbâr y cartref yn cael eu cadw yn y swyddfa, ond mae gan bob aelod o staff fynediad i'r swyddfa drwy fysellbad, sydd yn gwanhau'r rheolaeth dros yr allweddi yma.

Barn yr Archwiliad

(C) Barn yr Archwiliad yw na ellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau Cartref Plas Hedd gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- **Dylid sicrhau nad oes gorwariant ar y gyllideb a osodwyd a'i bod yn cael ei rheoli a'i monitro'n reolaidd e.e. ar sail fisol a chymryd camau cynnar petai gorwariant ar benawdau yn dod i'r amlwg.**
- **Dylid sicrhau bod archeb swyddogol yn cael ei chodi lle mae'n briodol cyn dyddiad yr anfoneb, er mwyn sicrhau bod y gwariant wedi ei awdurdodi ac er mwyn cofnodi amcan bris.**
- **Dylid sicrhau bod rhestrau eitemau personol y preswylwyr yn gyfredol yn eu Cynlluniau Gofal a'u bod yn cael eu dyddio a'u llofnodi.**
- **Dylid sicrhau bod cofnodion y cyfrif mwynderau yn gyflawn, taclus ac yn cysoni gyda'r cyfriflyfr ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.**
- **Dylid ystyried trefn o farcio offer i ddynodi ei fod yn berchen i'r Cartref/Cyngor.**
- **Dylid sicrhau bod gwahaniad dyletswyddau yn bodoli yn y drefn o hawlio ad-daliad drwy ddefnydd o ffurflenni cyfarwyddiadau talu (TR27b) ac ni ddylai'r talai fod ynghlwm â'r broses yn ogystal dylid sicrhau bod tystiolaeth ar gyfer y gwariant a wnaed.**
- **Dylid sicrhau bod derbynneb ar gael i gefnogi unrhyw ad-daliad o'r cyfrif imprest, ond mewn amgylchiadau ble nad oes derbynneb, dylai bod manylion cyflawn yn cael eu cwblhau ar y daleb mân arian (TR24b).**
- **Dylid derbyn derbynneb TAW ym mhob achos lle mae'n briodol gan fod methiant i wneud hyn yn cael effaith ar y dreth ar werth y caiff y Cyngor ei adhawlio ac effaith negyddol ar gyllideb y Cartref.**
- **Dylid sicrhau bod oriau gwyliau blynyddol gweithwyr yn cael ei gyfrifo'n gywir drwy ddefnyddio'r canllawiau 'Fformiwla Gwyliau Staff Adran Darparu a Hamdden'.**
- **Dylid sicrhau bod pob achos o absenoldeb gwyliau blynyddol yn cael ei gofnodi ar y cardiau gwyliau a'i gymeradwyo gan swyddog awdurdodedig.**
- **Dylid sicrhau bod cofnodion cyflawn o drefniadau archebu meddyginiaeth, gwirio presgripsiwn a gwirio'r feddyginiaeth.**
- **Dylid sicrhau bod unrhyw feddyginiaeth sydd yn cael ei weinyddu i'r preswylwyr yn cael ei gofnodi'n gyflawn ym mhob achos.**
- **Dylid sicrhau bod rheolaeth gryfach o fynediad at yr allweddi sbâr a gedwir yn y swyddfa gan y gall unrhyw aelod o staff eu cymryd e.e. allweddi i gypyrddau meddyginiaeth.**

HAFOD MAWDDACH
Oedolion, Iechyd a Llesiant

Cefndir

Mae Cartref Hafod Mawddach wedi ei leoli yn Abermaw ac yn darparu gofal preswyl i'r defnyddwyr gwasanaeth. Mae'r cartref wedi ei gofrestru ar gyfer 25 preswlydd.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod trefniadau ariannol Cartref Hafod Mawddach yn briodol ac yn unol â Rheolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor, ynghyd â gwirio trefniadau diogelwch a rheolaeth meddyginiaeth.

Cwmpas yr Archwiliad

Archwiliwyd prif feysydd gwariant ac incwm yn ôl y cofnod yng nghyfriflyfr 2014-15 ynghyd â threfniadau rheolaeth y Cartref. Archwiliwyd trefniadau meddyginiaeth y Cartref i sicrhau eu bod yn unol â rheoliadau, deddfwriaeth a chanllawiau perthnasol.

Prif Ddarganfyddiadau

Y pryderon mwyaf a ddarganfuwyd yn ystod yr archwiliad oedd yr ystyriaethau wrth fonitro'r gyllideb a'r gwendid yn nhrefniadau caffael nwyddau neu wasanaethau.

Wrth edrych ar benawdau'r gyllideb sydd dan reolaeth Rheolwr y Cartref, gwelwyd fod gwerth £31,679.99 o orwariant ar gyfer y flwyddyn ariannol 2014/15. Mae oddeutu £18,400 ohono yn deillio o'r penawdau cyflogau. Y penawdau eraill sy'n dangos gorwariant sylweddol yw costau teithio (tua £5,600), pryniant dodrefn (tua £11,100), a chostau ffôn (tua £1,300).

O'r penawdau cyflogau, gwelir bod rhan helaeth o'r gorwariant yn deillio o gostau sy'n codi yn sgil cyflogaeth staff achlysurol ar gyfer cyfnodau o wyliau, salwch a hyfforddiant y staff sydd ar gytundeb. Deallwyd bod sawl cyfnod o salwch tymor hir wedi bod yn ystod y blynyddoedd diwethaf.

Cafwyd gwybod bod y costau teithio'n uchel o ganlyniad i'r ffaith fod y 2 aelod o staff wedi eu hail-leoli o gartrefi eraill, ac fe ddeallwyd bod Rheolwr y Cartref yn ymwybodol o sefyllfa'r gorwariant ar y pennawd Teleffon. Gwelwyd mai nifer a hyd y galwadau sy'n achosi'r rhan helaeth o'r costau.

Wrth archwilio trefniadau caffael nwyddau / gwasanaethau, darganfuwyd nad oedd yr archebion yn cael eu codi yn unol â Rheolau Gweithdrefnol Ariannol y Cyngor. Yn ogystal, teimlir y gellir fod wedi dewis cyfeireb fwy addas ar gyfer y gwariant drwy gyfrwng anfoneb ar nifer o achosion. Enghraifft o hyn yw bod llawer o anfonebau'n cael eu talu ar y gyfeireb Dodrefn, ble nad dodrefn a brynwyd mewn gwirionedd.

Gwelwyd o gofnodion y cartref o'u cyfrif mwynderau nad yw'r trafodion a gofnodir yn cysoni â'r cyfriflyfr ariannol. Serch hynny, gwelir fod y cyfrif wedi bod mewn credyd ar hyd 2014/15 ac yn 2015/16 hyd yma.

Gwelwyd nad oes gan y cartref restr eiddo, ac nad ydynt yn marcio'r eiddo i ddangos eu bod yn perthyn i'r Cyngor.

Wrth ystyried ceisiadau TR24 (Cais am Ad-dalu Cyfrif Imprest) gwelir fod cyfanswm sawl cais uwchlaw'r canllaw (cyfanswm ceisiadau fod yn fwy na thua $\frac{2}{3}$ o gyfanswm lefel yr imprest).

Gwelwyd fod y ffurflenni perthnasol yn cael eu cadw ar gyfer stocio, dosbarthu a gwaredu meddyginiaeth, a'u bod yn gyson a'i gilydd gan fwyaf. Fodd bynnag, roedd 1 achlysur ble darparwyd 2 boen laddwr (paracetamol) i'r cleient ond na lofnodwyd y daflen gan y swyddog cyfrifol. Wrth wirio'r llyfryn ar gyfer meddyginiaeth reoledig, darganfuwyd bod 2 achlysur ble bod meddyginiaeth wedi ei roi i breswlydd ond heb ei gofnodi yn y llyfryn. Mae trefniadau storio'r feddyginiaeth yn dda – mae sicrwydd eu bod yn cael eu cadw'n ddiogel, ac fe welir bod trefniadau mwy caeth ar gyfer meddyginiaeth reoledig.

Barn yr Archwiliad

(B) Barn yr archwiliad yw y gellir datgan sicrwydd rhannol o briodoldeb yn nhrefniadau rheolaethol Cartref Preswyl Hafod Mawddach gan fod rheolaethau mewn lle, ond bod agweddau lle gellir tynhau ar rai trefniadau. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- Dylid sefydlu trefniadau pendant ar gyfer cadw rheolaeth dros y galwadau ffôn, gan wneud ymholiadau os yw'r costau'n ymddangos yn uchel.
- Bod y swyddogion sydd yn cymryd rhan yn y broses o archebu a thalu am nwyddau / wasanaethau yn mynychu'r cwrs Trefniadau Ariannol, sydd yn cael ei ddarparu'n fewnol gan y gwasanaeth Dysgu a Datblygu.
- Diweddarau'r ffurflenni sy'n nodi pa swyddogion sydd â hawl i lofnodi gwahanol ddogfennau (megis archebion, anfonebau a ffurflenni TR257), a sicrhau mai dim ond yr aelodau o staff dynodedig sy'n ardystio'r dogfennau. Dylid hefyd anfon y wybodaeth i'r Gwasanaeth Taliadau Credydwy.
- Sicrhau bod gwahaniad dyletswydd rhwng yr unigolyn sy'n awdurdodi'r archeb a'r sawl sy'n ardystio'r anfoneb i'w thalu. Mewn achos ble nad yw'n bosib i'r deiliad cyllid ardystio anfoneb, dylid dirprwyo'r cyfrifoldeb i swyddog awdurdodedig yn unol â'r wybodaeth a ddarperir i'r Gwasanaeth Taliadau Credydwy.
- Dylid sicrhau bod disgrifiad y gyfeireb yn cyd-fynd mor agos â phosib â'r nwyddau / gwasanaethau a brynir, er mwyn sicrhau bod y cyfriflyfr ariannol yn adlewyrchu gwir sefyllfa'r gwariant.
- Sicrhau bod pob trafodyn yn cael ei gofnodi ar gofnod y cartref o'r cyfrif mwynderau, a bod hwnnw'n cael ei gymharu yn amserol gyda'r adroddiad misol a dderbynnir gan yr Adran Gyllid i sicrhau bod y ddau'n cysoni.
- Dylid eithrio TAW wrth gofnodi unrhyw wariant, megis ar y cofnod o'r cyfrif mwynderau, gan fod TAW yn cael ei hawlio yn ôl gan y Cyngor ac nad yw felly yn gost yn erbyn y gyllideb.
- Dylid sicrhau bod gan y cartref restr eiddo, yn unol â gofynion y Rheolau Gweithdrefnol Ariannol (cymalau 15.14-15.17).
- Dylid sicrhau bod unrhyw eiddo sydd â gwerth dros £100 iddo wedi ei farcio i ddangos mai eiddo'r Cyngor ydyw.
- Sicrhau nad yw cyfanswm unrhyw gais ad-daliad cyfrif imprest (ffurflen TR24) yn fwy na tua $\frac{2}{3}$ o gyfanswm y lefel imprest, er mwyn lleihau'r risg o fod mewn dyled ar y cyfrif.

CYNNAL A CHADW ADEILADAU A SAFLEOEDD Priffyrdd a Bwrdeistrefol

Cefndir

Mae gan yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol sawl adeilad/sefydliad gyda Rheolwyr Safle wedi penodi ar eu cyfer. Er mwyn cael gweithredu o'r safleoedd yma, mae'n rhaid cydymffurfio gyda gofynion safonau 'OHSAS 18001' ac 'ISO 14001'.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod y Cyngor yn cydymffurfio gyda gofynion y safonau OHSAS 18001 (Iechyd a Diogelwch) ac ISO 14001 (Amgylcheddol) mewn perthynas ag adeiladau/safleoedd Priffyrdd a Bwrdeistrefol, a sicrhau bod y safonau hyn yn cael eu cynnal a'u cadw.

Cwmpas yr Archwiliad

Sicrhawyd bod y Cyngor yn cydymffurfio gyda gofynion y safonau a gwiriwyd bod trefniadau ar gyfer archwilio'r adeiladau/safleoedd ar sail reolaidd er mwyn sicrhau cynnal a chadw'r safonau. Archwiliwyd sampl o adeiladau/safleoedd er mwyn cwblhau'r archwiliad.

Prif Ddarganfyddiadau

Mae Cyngor Gwynedd yn berchen ar yr achrediadau System Rheoli Iechyd a Diogelwch Galwedigaethol a System Rheoli Amgylcheddol, 'BS OHSAS 18001' ac 'ISO 14001'.

Mae'r Uned Iechyd a Diogelwch yn ymweld â'r adeiladau/safleoedd ar sail reolaidd i gynnal archwiliadau i sicrhau bod yr adeiladau/safleoedd yn cydymffurfio gyda gofynion yr achrediadau. Mae'r Uned yn dilyn rhaglen archwilio sydd yn berthnasol i'w gofynion. Mae trefniadau wedi eu sefydlu er mwyn hysbysu'r swyddogion perthnasol o'r gwendidau a amlygwyd yn ystod yr archwiliad a threfniadau ar gyfer sicrhau bod gweithred yn digwydd i wella'r gwendidau. Caiff yr ardal lle cafodd y gwendid ei adnabod sylw yn yr archwiliad nesaf er mwyn sicrhau bod y weithred wedi bod yn llwyddiannus.

Yn ogystal â threfniadau'r uned mae archwilwyr allanol BSi yn ymweld â'r Adran ddwywaith y flwyddyn ac yn cynnal archwiliad cyfunol o safonau 'OHSAS 18001' ac 'ISO 14001'. Caiff adroddiad ei baratoi ar ôl pob ymweliad. Mae hyn yn rhan o archwiliad parhaol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r achrediadau.

Mae Rheolwyr Safle wedi eu penodi ar gyfer pob adeilad/safle sydd yn rhan o'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol. Detholwyd sampl o safleoedd i'w harchwilio ar gyfer yr archwiliad a gwiriwyd y ffeiliau lleoliadau ar eu cyfer. Amlygwyd elfennau o ddyblygu yng ngwaith y Rheolwyr Safle mewn perthynas â'r ffeiliau lleoliadau e.e. nodwyd bod angen cwblhau'r ffurflen 'Arolwg Cylchol Cydymffurfiaeth Statudol' â'r 'Rhestr Wirio Archwiliadau Misol Iechyd, Diogelwch ac Amgylcheddol' sydd yn cynnwys profion yn ymwneud â threfniadau tân. Yn ogystal, mae angen cwblhau dogfennau megis y Llyfr Log Tân.

Gwiriwyd archwiliadau misol a gaiff eu cwblhau ym mhob safle:- 'Rhestr Wirio Archwiliadau Misol Iechyd, Diogelwch ac Amgylcheddol'. Mae'r rhestr wedi ei llunio er mwyn galluogi'r Rheolwyr Safle i adnabod unrhyw broblemau neu wendidau a gwneud newidiadau i'w gwella. Nid oedd un o'r safleoedd wedi bod yn cwblhau'r archwiliadau yn fisol fel yr angen oherwydd diffyg adnoddau staff am sawl mis. Fodd bynnag, ar adeg yr archwiliad roedd pob safle yn y sampl yn defnyddio'r rhestrau.

Nid oedd taflenni 'Arolwg Cylchol Cydymffurfiaeth Statudol' yn cael eu cwblhau ym mhob safle er bod y Rheolwr Safle yn ymwybodol ohonynt. Nododd un Rheolwr Safle bod rhai o'r profion yn cael eu cwblhau'n wythnosol ond nad oedd yn diweddar'u'r daflen i gyd-fynd gyda hyn.

Mae posibilrwydd y gall gwendidau fel y rhai yma arwain at golli achrediad BSi a golygu goblygiadau difrifol i'r Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol mewn perthynas â chontractau. Mae'r archwiliadau hyn yn rai statudol ac felly mae unrhyw ddiffyg neu fethiant i gydymffurfio gyda gofynion yn dor-cyfraith.

Barn yr Archwiliad

(C) Barn yr Archwiliad yw na ellir datgan sicrwydd o briodoldeb yn nhrefniadau Cynnal a Chadw Adeiladau a Safleoedd gan na ellir dibynnu ar y rheolaethau mewn lle, ond ni ddarganfuwyd colledion / twyll yn deillio o'r gwendidau rheolaeth. Mae prif argymhellion yr adroddiad fel a ganlyn:

- **Dylid sicrhau bod y 'Rhestr Wirio Archwiliadau Misol Iechyd, Diogelwch ac Amgylcheddol' yn cael eu cwblhau'n fisol fel yr angen gan ei fod yn fodd o adnabod problemau neu wendidau all achosi niwed. Yn ogystal, sicrhau bod cynllun wrth gefn i'w gwblhau gan swyddog cymwys yn ystod absenoldeb y swyddog sydd yn gyfrifol fel arfer.**
- **Dylai'r Rheolwyr Safle sicrhau bod y daflen 'Arolwg Cylchol Cydymffurfiaeth Statudol' yn cael ei chwblhau ai chadw'n gyfredol a'i ddilyn fel yr angen gan ei fod yn gadarnhad bod y profion angenrheidiol yn eu cwblhau.**

PONT BRIWET Rheoleiddio

Cefndir

Mae gwaith wedi bod yn mynd rhagddo i adeiladu Pont Briwet newydd rhwng Penrhyndeudraeth a Llandecwyn, er mwyn cymryd lle'r hen bont dros yr Afon Dwyrdd sydd wedi sefyll ers y 1860au. Roedd y cynllun £20.5 miliwn yma wedi cael ei ariannu gan Swyddfa Gyllid Ewropeaidd Cymru (WEFO), Llywodraeth Cymru, TraCC, Network Rail a Chyngor Gwynedd.

Yn dilyn oediadau cynhennus, mae y Bont Briwet newydd bellach ar agor ac ers Gorffennaf 2015 gall cerbydau, trenau, cerddwyr a beicwyr ei chroesi. Yn anffodus, mae'r prosiect adeiladu heriol a chymhleth yma wedi bod yn destun nifer o broblemau technegol a logistaidd ers y dechrau, sydd wedi arwain at ansicrwydd ac oediadau i'r gwaith. Er bod y bont newydd bellach ar agor, nid yw'r prosiect wedi dod i ben yn ei gyfanrwydd oherwydd bod materion gweinyddol ac ariannol yn parhau i fynd rhagddynt.

Bwriad yr Archwiliad

Bwriad yr archwiliad oedd sicrhau bod trefniadau cau lawr prosiect Pont Briwet yn briodol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion y corff cyllido a threfniadau rheoli prosiect y Cyngor.

Cwmpas yr Archwiliad

Roedd yr archwiliad yn cwmpasu gwirio trefniadau a dogfennau cau lawr y prosiect.

Prif Ddarganfyddiadau

Hyd at ddiwedd y gwaith adeiladu, y prif risgiau oedd yn wynebu'r Cyngor, fel corff arweiniol y prosiect, oedd oediadau fydd yn golygu na fydd y prosiect wedi ei gwblhau o fewn amserlen y prif gorff cyllido, WEFO, a'r costau fyddai'n gysylltiedig â hyn. Yn ogystal, roedd ansicrwydd dros gostau ychwanegol i'r contractwr a chyrrff allanol eraill. Roedd Archwilio Mewnol o'r farn bod camau rhesymol wedi eu cymryd gan y Cyngor i liniaru'r risgiau yma a'u heffaith petaent yn gwireddu.

Ers i'r bont agor, mae'r Cyngor wedi bod yn paratoi hawliad diwethaf y grant WEFO, sydd oddeutu gwerth £2m. Cyn i'r taliad yma gael ei brosesu, mae'n ofynnol bod adroddiad annibynnol "Evaluation of the Pont Briwet Redevelopment Scheme" yn cael ei gyflwyno, sydd ar hyn o bryd ar ffurf drafft. Noder bod yr angen i WEFO dderbyn adroddiad gwerthusiad annibynnol wedi bod yn rhan o delerau'r grant o'r dechrau, ac nid fel ymateb i'r problemau mae'r prosiect wedi ei wynebu. Mae'r adroddiad drafft yn nodi bod rhesymeg glir ar gyfer pob un o'r penderfyniadau allweddol a wnaed fel rhan o'r prosiect, ond yn cydnabod bod gwersi i'w dysgu yn ogystal. O safbwynt y risgiau cysylltiedig â'r prosiect, mae'r adroddiad drafft yn mynegi bod yr holl risgiau wedi eu hamlygu ond ni roddwyd ystyriaeth i'r ffaith y byddai cynifer o'r risgiau hynny yn cael eu gwireddu yn ystod yr un cynllun oherwydd bod y posibilrwydd o hynny fel rheol yn annhebygol, e.e. stormydd cryfaf ers 200 mlynedd.

Yn yr hawliad grant diwethaf, caiff y Cyngor hawlio gwariant cymwys hyd at y cyfanswm dyrannwyd. Fodd bynnag, mae'r prosiect wedi gwario mwy na'r hyn gynlluniwyd yn wreiddiol. Hyd yn hyn, mae rhai costau yn parhau i'w cytuno ac yn ddyledus, felly dim ond amcan brisiau sydd gan y Cyngor ar eu cyfer. Mae'r rhain yn cynnwys costau i gyrff eraill, megis Cyfoeth Naturiol Cymru ac Awdurdodau Statudol. I liniaru effaith hyn, mae cytundeb mewn lle rhwng y Cyngor â Network Rail sy'n datgan bod unrhyw gostau ychwanegol yn cael eu rhannu rhwng y ddau gorff. Bydd y Cyngor yn codi anfoneb arnynt faes o law, sy'n gadael cyfraniad ychwanegol y Cyngor yn £373k yn yr achos gwaethaf.

Mae tîm archwilio Swyddfa Cyllid Ewropeaidd Cymru yn y broses o baratoi adroddiad cynhwysfawr ar werth am arian y cynllun. Amlygwyd achosion posib ganddynt ble ni ddilynwyd gweithdrefnau caffael priodol mewn rhai achosion (megis pan mae cwmpas gwaith cyflenwyr yn cynyddu tu hwnt i'r trothwy tendro ar ôl dechrau'r gwaith), felly mae risg y gallai fod rhywfaint o gosbau ariannol yn deillio o hyn, ond yn anffodus ar hyn o bryd nid oes arwydd o beth all y rhain fod. Mae'r Cyngor wedi rhagdybio cosbau o hyd at £126k, ond nodir mai'r achos gwaethaf y buasai hyn.

Bydd dyletswyddau cynnal a chadw'r Bont yn cael eu rhannu rhwng y Cyngor a Network Rail. Er nad yw'r Cyngor yn anghytuno ag egwyddorion sylfaenol y trefniadau arfaethedig, nid yw'r Cyngor wedi derbyn y cytundeb cynigwyd gan Network Rail, gan nad oeddent yn cytuno â chymalau ychwanegol oedd yn rhoi atebolrwydd ar y Cyngor. Mae Cyfreithwyr y Cyngor bellach yn paratoi fersiwn diwygiedig o'r cytundeb a'r gobaith yw y bydd yn dderbyniol i'r ddwy ochr.